

T.C.
KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(Kamu Başdenetçisi)

TAVSİYE KARARI

ŞİKAYET NO : 02.2013.44
KARAR NO : 2013/69

**ŞİKAYETÇİNİN ADI-
SOYADI/UNVANI/ADRESİ** : 1- DERNEĞİ
ANKARA

: 2- DERNEĞİ
ANKARA

: 3- DERNEĞİ
İSTANBUL

: 4-
ANKARA

: 5-
ANKARA

: 6-
-ANKARA

: 7-
ANKARA

: 8-
ANKARA

: 9-
İZMİT

: 10-
İSTANBUL

11-
İSTANBUL

- : 12-
İSTANBUL
- : 13-
İSTANBUL
- : 14-
İSTANBUL
- : 15-
İSTANBUL
- : 16-
İSTANBUL

ŞİKAYET EDİLEN

İDARE

ŞİKAYETİN KONUSU

- : 1- İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
- : 2- İSTANBUL VALİLİĞİ

: 1 Mayıs 2013 günü Taksim Meydanı ve civarında toplantı ve gösteri yürüyüşünde bulunanlara karşı polisin orantısız güç kullanımı sonucu yaşı küçük D.A.'nın yaralanması ve İstanbul Valisi'nin 2 Mayıs 2013 günü D.A. hakkında yapmış olduğu basın açıklaması nedeniyle yaşanan hak ihlallerinin ve bu ihlallerin yaşanmasında Vali M. ile emrindeki polislerin kusurlarının tespiti, Vali M.'nin tüm kamuoyu önünde D. ve ailesinden özür dilemesi, ihlallerin bir daha yaşanmaması için, eğitim, denetim önlemlerinin ve polisin güç kullanmasına ilişkin mevzuatta yeterli açıklık, orantılı güç kullanımı ve biber gazının hangi koşullarda ve ne oranda kullanılabilceğine dair açık, net, öngörülebilir yasal düzenleme yapılmasının tavsiye edilmesi talebi hakkındadır.

**ŞİKAYET BAŞVURU
TARİHİ**

: 08/05/2013-15/05/2013 tarihleri arası

KARAR TARİHİ

: 05/11/2013

USÛL

I-ŞİKAYET BAŞVURU SÛRECİ

1) Şikayet başvuruları, 08.05.2013-15.05.2013 tarihleri arasında yukarıda isimleri belirtilen 13 gerçek kişi ve 3 tüzel kişi temsilcisi tarafından doğrudan Kamu Denetçiliği Kurumu'na başvurarak (7 başvuru), posta (8 başvuru) ve Kurumun resmi internet adresi aracılığıyla elektronik ortamda (1 başvuru) yapılmıştır. Yukarıda açık kimliği yazılı gerçek kişiler ile tüzel kişiler ve temsilcilerinin, Kuruma müracaatları üzerine yapılan inceleme ve araştırma sonucu ilgili Kamu Denetçisi 02.2013.44 şikayet sayılı dosya üzerinden Kamu Başdenetçisine sunduğu önerisinde, 28/03/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve

Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 41/1-a maddesi ve İmza Yetkileri Yönergesinin 7 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca, şikâyetin kabul edilerek ilgili idarelere tavsiyede bulunulması gerektiğini belirtmiştir.

II-ÖN İNCELEME SÜRECİ

2) 02.2013.44, 02.2013.45, 02.2013.46, 02.2013.47, 02.2013.48, 02.2013.49, 02.2013.50, 02.2013.51, 02.2013.56, 02.2013.58, 02.2013.59, 02.2013.60, 02.2013.61, 02.2013.62, 02.2013.64, 02.2013.65 şikâyet sırasına kaydı yapılan şikâyet başvurularının yapılan ön incelemesi neticesinde; şikâyet başvurularında iddia edilen hak ihlallerinin mağduru olarak belirtilen yaşı küçük D.A. ile yasal temsilcilerinin Kurumumuza herhangi bir şikâyet başvurusunun bulunmadığı, yukarıda adı geçen şikâyetçilerin şikâyet konuları hakkında 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu'nun 10 uncu, 11 inci, 12 nci ve 13 üncü maddeleri uyarınca idari başvuru yollarını tüketmediği ve şikâyet konuları hakkında doğrudan menfaat ihlallerinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

3) Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar hakkında Yönetmeliğin “Şikâyet Hakkı” başlıklı 7 nci maddesi uyarınca şikâyetin insan hakları, temel hak ve özgürlükler, kadın hakları, çocuk hakları ve kamuyu ilgilendiren genel konulara yönelik olması halinde şikâyet başvurularında menfaat ihlali aranmaz. Bu cümleden olmak üzere; doğrudan zarar gören konumunda olmayan şikâyetçilerin, iddia edilen hak ihlalleri ile ilgili olarak kişisel, meşru ve güncel bir menfaat ilişkisi bulunmadığından şikâyet olunan idareye başvuru yapmaları da olanaklı görülmemiştir.

4) Ayrıca “Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar hakkında Yönetmeliğin”, “İdari Başvuru Yollarının Tüketilmesi” başlıklı 12 nci maddesinin 4 üncü fıkrası uyarınca idarenin tutum ve davranışına karşı idari başvuru yollarının tüketilmesi şart değildir. Şikâyet başvurularında; 2 Mayıs 2013 günü İstanbul Valisi M.'nin D.A. hakkında yapmış olduğu basın açıklaması nedeniyle D.A.'nın mağduriyetine neden olduğu, İstanbul Valisi M.'nin görevini ihmal ettiği ve görevini kötüye kullandığı iddia edilmiş olduğundan iddia olunan bu fiillerin tutum ve davranış kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır.

5) 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun “başvuru ve usulü” başlıklı 17.maddesinin 3.fıkrasının “b” bendi uyarınca yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin başvurular incelenmez.

6) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 18.09.2013 tarih ve 2013/62 muhabere no.lu yazı cevabı ve eklerinden; 1 Mayıs 2013 günü yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşünde yaralanan D.A.'nın yasal temsilcileri ile vekillerinin İstanbul Valisi M.'nin yapmış olduğu basın açıklaması ve D.'nin yaralanması nedeniyle M..ve sorumlu emniyet personeli hakkında İstanbul C. Başsavcılığı'na şikâyette bulunduğu, 4483 sayılı yasanın 12/1 maddesi uyarınca valilerle ilgili olarak yapılacak hazırlık soruşturmalarının Yargıtay C. Başsavcısı tarafından yapılacağı hükmü nedeniyle soruşturmada görevsizlik kararı verilerek dosyanın Yargıtay C. Başsavcılığı'na gönderildiği, soruşturmanın devam ettiği, ilgili vali hakkındaki soruşturma dosyasının soruşturma izni verilmesi talebi ile İçişleri Bakanlığı'na gönderildiği ancak ön incelemenin sonuçlanmadığı ve Yargıtay C. Başsavcılığı'na gönderilmediği anlaşılmıştır. İstanbul C. Başsavcılığı'nın 26.08.2013 tarih, 12469 sayılı yazı cevabında ise D.A.'nın yaralanması ile ilgili olarak olay günü görev yapan diğer kolluk amir ve görevlileri hakkındaki soruşturmanın halen devam ettiği bildirilmiştir. Yukarıda belirtilen bilgi ve belgelerden, şikâyet

konularına ilişkin soruşturmaların halen derdest olduğu, söz konusu iddialar hakkında henüz bir davanın açılmadığı, bu nedenle şikâyet başvurularının Kurumumuzun görev alanında olduğu anlaşılmıştır.

7) Açıklanan yasal hükümler ve kabul çerçevesinde, şikâyet başvurularında iddia edilen hak ihlallerinin çocuk hakları ile temel hak ve özgürlüklere ilişkin olduğu ayrıca gecikmesinde sakınca olduğu, şikâyet konularına ilişkin yargı organlarında görülen bir davanın bulunmadığı gözetilerek, söz konusu şikâyet başvurularında menfaat ihlali ve idari başvuru yollarının tüketilmesi koşulları aranmadan inceleme ve araştırma aşamasına geçilmiştir

8) Yapılan ön inceleme neticesinde; inceleme ve araştırma kararı verilen 02.2013.45, 02.2013.46, 02.2013.47, 02.2013.48, 02.2013.49, 02.2013.50, 02.2013.51, 02.2013.56, 02.2013.58, 02.2013.59, 02.2013.60, 02.2013.61, 02.2013.62, 02.2013.64, 02.2013.65 numaralı şikâyet başvurularının aynı sebep ve konudan doğduğu ve biri hakkında verilecek kararın diğerini etkileyecek nitelikte olduğu sonucuna varıldığından, iş bu dosyaların şikâyet kayıtları kapatılarak 02.2013.44 numaralı şikâyet dosyasında birleştirilmesine, inceleme ve araştırmanın bu dosya üzerinden yürütülmesine ilgili Yönetmeliğin 22 nci maddesinin 3 üncü fıkrası uyarınca karar verilmiş, şikâyet dosyasının Kamu Başdenetçisine sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

OLAY VE OLGULAR

I-ŞİKAYETİN KONUSU, HUKUKİ SEBEPLER VE İSTEMİN ÖZETİ

9) Şikayet başvuruları; 1 Mayıs 2013 günü İstanbul Taksim Meydanı'nda, 27.11.1995 doğumlu D.A.'nın (17 yaş) 1 Mayıs gösterileri sırasında emniyet güçlerinin orantısız güç kullanımı sonucunda polisin attığı gaz bombası kartuşuyla başından ağır yaralandığı, olay sonucunda D.A.'nın kafatasının kırıldığı, olayın ardından 2 Mayıs 2013 günü İstanbul Valisi M.'nin "D. adlı kızımız da yaralıdır, D. örgüt üyesidir, marjinal grup üyesidir. Bizde kayıtları vardır. Çatışma içindedir. Tam bir radikal mensuptur. Yaptığımız hiçbir eksik ve yanlış işlem yoktur." şeklinde basın yoluyla kamuoyuna açıklama yaptığı, D.A.'nın 1 Mayıs günü maruz kaldığı işkence, kötü muamele, yaşama kast ve şiddet ile olayın ertesi günü Vali M.'nin yaptığı basın açıklaması sonucu Türkiye'nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre çocuk olan D.A.'nın haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle yapılmıştır.

10) Şikayetin Dayanağı Hukuki Sebepler:

-BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1.maddesi (18 yaşına kadar olan her bireyin çocuk olma statüsünü tanımlamaktadır.), 2.maddesi (Ayrımcılığın önlenmesi), 3.maddesi (Çocuğun yüksek yararı), 6.maddesi (Yaşam hakkı), 12. ve 13. maddeleri (Çocuğun görüşlerini, düşüncelerini serbestçe ifade etme ve açıklama hakkı), 14. ve 15. maddeler (Taraf devletlerin çocuğun düşünce, vicdan, din özgürlüğü ile dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüğüne saygı yükümlülüğü), 16.maddesi (Özel hayatın gizliliği),19. Maddesi (Çocuğun korunması) ve 37.maddesi (İşkencenin önlenmesi),

-Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2.maddesi (Yaşam hakkı), 3.maddesi (İşkence Yasağı, 6.maddesi (Adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi), 7.maddesi (Kanunsuzluk ilkesi), 8.maddesi (Özel hayata saygı), AİHS'nin 10. ve 11.maddeleri (İfade Özgürlüğü, Katılım Hakkı, Örgütlenme özgürlüğü), 14.maddesi (Ayrımcılık yasağı), 19.maddesi (İfade özgürlüğü),

- T.C. Anayasası'nın 24.maddesi,
- 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 3.maddesi (18 yaşına kadar her bireyin çocuk olma statüsünü tanımlamaktadır.) ,
- 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 21.maddesi (kimliğin açıklanmaması).

11) İstem:

-Yaşanan hak ihlallerinin, bu ihlallerin yaşanmasında Vali M.'nin ve Vali'nin emrindeki polislerin kusurlarının tespiti,

- İhlallerin bir daha yaşanmaması için, eğitim, denetim önlemlerinin tavsiyesi,
- Vali M..'nun tüm kamuoyu önünde D. ve ailesinden özür dilemesi,

- Polisin güç kullanmasına ilişkin mevzuatta, orantılı güç kullanımı ve biber gazının hangi koşullarda ve ne oranda kullanılabileceğine dair (ki biber gazı insan ve çocuk sağlığına kesin zararlı olduğundan hareketle hiçbir koşulda kullanılmamalıdır) açık, net, öngörülebilir yasal düzenleme yapılmasının **tavsiye edilmesi talep edilmiştir.**

II-ŞİKAYET KONUSU OLAYLAR

A) Dosyadaki bilgi ve belgelerin özeti:

12) D.A.'nın yaralanmasına ilişkin bilgi, belge ve görüntü kayıtlarının istenilmesi amacıyla şikâyet olunan idare İstanbul Valiliği'ne yazılan 15.05.2013 tarih ve 526 sayılı bilgi-belge isteme yazısı.

- Anadolu Ajansı Genel Müdürlüğü'ne yazılan 15.05.2013 tarih ve 527 sayılı bilgi-belge isteme yazısı.

- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'na yazılan 15.05.2013 tarih ve 528 sayılı bilgi-belge isteme yazısı.

- Anadolu Ajansı Genel Müdürlüğü'nce 22.05.2013 tarih ve 2092 sayılı yazı ekinde gönderilen 29 adet görüntü içeren 1 adet CD.

- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nca 23.05.2013 tarih ve 911 sayılı yazı ekinde gönderilen 2 adet DVD.

- 15.05.2013 tarih ve 526 sayılı bilgi-belge isteme yazımıza cevaben gönderilen İstanbul Valiliği'nin 20.06.2013 tarih ve 106384 sayılı yazısı ve ekleri.

- D.A.'nın açık kimlik bilgileri, adresi ve irtibat numaralarının tespiti ile teşhise yarar fotoğraf ve video kayıtlarının istenilmesi için İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'ne yazılan 25.06.2013 tarih ve 2096 sayılı bilgi-belge isteme yazısı,

- D.A.'nın nüfus kayıt örneğinin istenilmesi içinİlçe Nüfus Müdürlüğü'ne yazılan 27.06.2013 tarih ve sayılı bilgi-belge isteme yazısı.

- D.A.'nın adli sicil kaydının istenilmesi için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazılan 27.06.2013 tarih ve sayılı bilgi-belge isteme yazısı.

- D.A. hakkında soruşturma bulunup bulunmadığına ilişkin bilgi ve belgelerin istenilmesi konusunda İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazılan 28.06.2013 tarih ve sayılı bilgi-belge isteme yazısı.

- Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 28.06.2013 tarih ve sayılı yazı ekinde gönderilen D.A.'e ait adli sicil kaydı.

- İlçe Nüfus Müdürlüğü'nün 28.06.2013 tarih ve 36135 sayılı yazı ekinde gönderilen D.A.'nın nüfus kayıt örneği.

- 25.06.2013 tarih ve 2096 sayılı bilgi-belge isteme yazımıza cevaben gönderilen İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'nün 01.07.2013 tarih ve sayılı yazı ve ekleri.

- D.A. ve yasal temsilcileri ile Kamu Denetçiliği Uzmanları tarafından İstanbul Maslak Kasrında yapılan görüşmeye ilişkin 06.07.2013 tarihli tutanak, ekinde D.A.'nın yaralandığı iddia edilen olay yerinin ve ilgililerin muvafakatleri ile kayda alınan görüşme video kayıtları ile fotoğrafları içeren 2 adet CD.

- D.A.'nın yaralanması iddiası nedeniyle ilgili kolluk görevlileri hakkında idari ve disiplin yönünden herhangi bir işlem yapılıp yapılmadığına ilişkin İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'ne yazılan 19.07.2013 tarih ve 3005 sayılı bilgi-belge isteme yazısı,

- Dosya kapsamında bulunan 8 adet CD'nin ses ve görüntü çözümlerinin yapılarak rapor hazırlanması konusunda TRT Genel Müdürlüğü'ne yazılan 22.07.2013 tarihli yazımız.

- D.A. ve yasal temsilcilerinin maddi-manevi tazminat talebinde bulunup-bulunmadıklarına ilişkin olarak İçişleri Bakanlığı'na yazılan 02.08.2013 tarih ve 3546 sayılı bilgi-belge isteme yazısı.

- D.A. vekili G. T. tarafından dosyaya sunulan ve Kamu Denetçiliği Kurumu nezdinde şikayetçi olmadıklarını, uzlaşmak istemediklerini bildiren 05.08.2013 tarihli dilekçe.

- 19.07.2013 tarih ve 3005 sayılı bilgi-belge isteme yazımıza cevaben gönderilen İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'nün 06.08.2013 tarih ve sayılı yazısı.

- İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'ne yazılan 16.08.2013 tarihli bilgi-belge isteme yazısı,

- D.A.'e velayeten , kendisine asaleten olmak üzere A.E.A.'in vekil tayin ettiği İstanbul Barosu avukatlarından avukat G. T. tarafından dosyaya sunulan vekaletname ile D.A.'nın yaralanmasına ilişkin tedavi evrakları ve rapor örnekleri,

-28.06.2013 tarih ve 2393 sayılı bilgi-belge isteme yazımıza cevaben gönderilen İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 26.08.2013 tarih ve 12469 sayılı yazı ve ekleri,

- 02.08.2013 tarih ve 3546 sayılı bilgi-belge isteme yazımıza cevaben gönderilen İçişleri Bakanlığı'nın 27.08.2013 tarih vesayılı yazısı,

- Yargıtay C.Başsavcılığı'na yazılan 09.09.2013 tarih ve 4314 sayılı bilgi-belge isteme yazısı,

- TRT Genel Müdürlüğü'nün 11.09.2013 tarih ve 8016 sayılı yazı ekinde bulunan ses ve görüntü çözüm raporu ,

- İstanbul Valisi M..hakkında yürütülen soruşturmanın halen devam ettiğini , soruşturma izni verilmesi talebi ile dosyanın İçişleri Bakanlığı'na gönderildiğini bildiren Yargıtay C.Başsavcılığı'nın 18.09.2013 tarih ve 2013/....muhabere sayılı yazıları,

- Kolluk görevlileri hakkında yürütülen idari soruşturmaların aşamalarına ilişkin İstanbul Valiliği'nin 9372 sayılı yazısı,

- 02.08.2013 tarih ve 3546 sayılı bilgi-belge isteme yazımıza cevaben, D.A.'nın velisi tarafından İçişleri Bakanlığı'ndan gönderilen maddi ve manevi tazminat talebinde bulunduğu ve bu talebin idarece reddedildiğini ve ilgililer tarafından Bakanlık aleyhine açılmış herhangi bir maddi-manevi tazminat davasının olmadığını bildirir 11.10.2013 tarih ve 168633 sayılı İçişleri Bakanlığı yazısı.

B) Olaylar

13) 1 Mayıs 2013 Emek ve Dayanışma günü kutlamalarının Taksim Meydanı'nda yapılması amacıyla çeşitli Sivil Toplum Örgütleri ile Konfederasyonlar 02.04.2013 tarihinde İstanbul Valiliği'ne bildirimde bulunmuş, İstanbul Valiliği'nin 26.04.2013 tarihli oluru ile Taksim Meydanı ve civarında yürütülen yayalaştırma projesinin inşaatının devam etmesi nedeniyle gösterilerin Taksim Meydanında yapılmasının **uygun bulunmadığı** yönünde karar verilmiş ve bu husus ilgili tüzel kişiliklere tebliğ edilmiştir. 1 Mayıs 2013 günü toplantı ve gösteri yürüyüşünü Taksim Meydanı'nda gerçekleştirmek isteyen kişi ve bazı gruplar Taksim Meydanı'na doğru yürüyüşe geçmiştir. Yaşı küçük mağdur D.A. de söz konusu kutlamalar kapsamında toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmıştır. Gösteride bulunanlara karşı kolluk güçleri tarafından gerçekleştirilen müdahale sırasında D.A. yaralanmış, 112 Ambulansına bindirilerek Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne gönderilmiştir.

14) Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Servisi'ne künt kafa travması sonrası bilinç bozukluğu nedeniyle getirilen hastanın yapılan tetkikleri sonrası açık çökme kırığı tanısıyla acil operasyona alınmak üzere beyin cerrahi servisine yatırılmış, yapılan operasyon sonrası aynı gün Medikal Park Hastanesi'ne gönderilmiştir.

15) Medikal Park Hastanesi'nde; yoğun bakım ünitesine yatırılan hastaya, akut solunum yetmezliği, kafa ve yüz kemiklerinin birden fazla kırıkları ve intraserebral hemoraji kesin tanısı konulmuş, nöroşirürjikal açıdan yoğun bakım tedavisi gerektirecek patolojinin saptanmadığı ve medikal tedavi ve takip önerileri bildirilerek 06.05.2013 günü taburcu edilmiştir.

16) İstanbul Valisi M.'nin 02.05.2013 günü yapmış olduğu basın açıklamasında özetle; “ bize diyorlar ki gaz sıktınız ne sıkacaktık? Kurşun sıkacak değildik galiba, elbette suyumuzu ve gazımızı kullandık. Sudan ve gazdan ölen var mı arkadaşlar? Yaptığımız hiçbir eksik işlem yoktur. Yanlış işlem de yoktur. Vicdanen de hukuken de bunu açıkladım. Fevkalade doğruyu yaptık.

- emniyet mensupları ile güvenlik mensupları ile taşlı yapmış olduğu çatışmadan görüntüler vardır. Dolayısıyla anası ile birlikte teyzesine giden bir kız çocuğu değildir. D., 19 yaşında bir kızımız, örgüt üyesi, örgüt üyesi derken kastettiğim şudur; marjinal grup üyesidir, kaydı vardır bizde” dediği tespit edilmiştir.

III-ŞİKAYET KONUSU İLE İLGİLİ MEVZUAT

17) BM İnsan Hakları Evrensel Beyanname’si’ nin 3. maddesinde “Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.”, **5. maddesinde** “Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez.”, **8.maddesinde** “Herkesin anayasa yada yasayla tanınmış temel haklarını çiğneyen eylemlere karşı yetkili ulusal mahkemeler eliyle etkin bir yargı yoluna başvurma hakkı vardır.”, **19.maddesinde** “Herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını gerekli kılar.”, **20.maddesinde** “Herkesin silahsız ve saldırısız toplanma, dernek kurma ve derneğe katılma özgürlüğü vardır.”, **29.maddenin 2 inci fıkrasında** “Herkes haklarını kullanırken ve özgürlüklerinden yararlanırken, başkalarının hak ve özgürlüklerinin tanınması ve bunlara saygı gösterilmesinin sağlanması ve demokratik bir toplumda genel ahlak ve kamu düzeniyle genel refahın gereklerinin karşılanması amacıyla yalnız yasayla belirlenmiş sınırlamalara bağlı olur.”, hükümleri yer almaktadır.

18) İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme’nin 2.maddesinin 1 inci fıkrasında, “Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.”, 2 inci fıkrasında “ Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz: a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması; b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun olarak tutulu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme; c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması “, **3.maddesinde** “Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”, **6.maddesinde** “Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.”, **10.maddesinde** “Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.”, **11.maddesinde** “Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan

hakların kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.”, hükümleri yer almaktadır.

19) Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 7.maddesinde “Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse kendi özgür rızası olmadan tıbbi ya da bilimsel deneylere tabi tutulamaz.”, **14.maddesinde** “Bir suçla itham edilen herkes, yasalara göre suçlu olduğu kesinleşene dek masum kabul edilmek hakkına sahiptir.”, **19.maddesinde** “1-Herkes, kimsenin müdahalesi olmaksızın istediği düşünceye sahip olma hakkına sahiptir.2- Herkes, düşüncelerini açıklama hakkına sahiptir; bu hak, herkesin, ülkesel sınırlara bağlı olmaksızın her çeşit bilgiyi ve fikri, sözlü, yazılı ya da basılı biçimde, sanat eserleri biçiminde ya da kendi seçeceği herhangi bir başka biçimde araştırma, edinme ve iletme özgürlüğünü de içerir. 3- Bu maddenin 2. fıkrasında öngörülen hakların kullanılması, özel bazı görev ve sorumlulukları da beraberinde getirir. Dolayısıyla, bunlara bazı sınırlamalar da konulabilir; ancak, bu sınırlamaların yasalarda öngörülmüş olması ve; (a) Başkalarının haklarına ve şöhretine saygı bakımından ve; (b) Ulusal güvenliğin, kamu düzeninin ya da kamu sağlığı ve genel ahlakın korunması bakımlarından gerekli olması zorunlu olmalıdır.”, **21.maddesinde** “Barışçı toplantı hakkı tanınacaktır. Bu hakkın kullanılmasına, yasalara uygun olarak konulmuş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ya da kamu güvenliği, kamu düzeni bakımından ve kamu sağlığının, genel ahlakın korunması ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan sınırlamalardan başka sınırlama getirilemez.”, hükümleri yer almaktadır.

20) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin 1.maddesinde “Sözleşme amaçlarına göre, “İşkence” terimi, bir şahsa veya bir üçüncü şahsa, bu şahsın veya üçüncü şahsın işlediği veya işlediğinden şüphe edilen bir fiil sebebiyle, cezalandırmak amacıyla bilgi veya itiraf elde etmek için veya ayırım gözeten herhangi bir sebep dolayısıyla bir kamu görevlisinin veya bu sıfatla hareket eden bir başka şahsın teşviki veya rızası veya muvafakatıyla uygulanan fiziki veya manevi ağır acı veya ızdırap veren bir fiil anlamına gelir. Bu yalnızca yasal müeyyidelerin uygulanmasından doğan, tabiatında olan veya arızı olarak husule gelen acı ve ızdırabı içermez. Bu madde, konu hakkında daha geniş uygulama hükümleri ihtiva eden herhangi uluslararası bir belge veya milli mevzuata hâlel getirmez.”, **2.maddesinde** “Sözleşme'ye Taraf Devlet, yetkisi altındaki ülkelerde işkence olaylarını önlemek için etkili kanuni, idari, adli veya başka tedbirleri alacaktır. Hiç bir istisnai durum, ne harp hali ne de bir harp tehdidi, dahili siyasi istikrarsızlık veya herhangi başka bir olağanüstü hal, işkencenin uygulanması için gerekçe gösterilemez. Bir üst görevlinin veya bir kamu merciinin emri, işkencenin haklılığına gerekçe kabul edilemez.”, **10.maddesinde** “**Her Taraf Devlet, işkencenin yasaklanmasına dair eğitim ve bilginin kanun uygulayıcı personel, sivil veya askeri, tıbbi personel, kamu görevlileri ve herhangi bir şekilde tutuklanan, nezarete alınan veya hapsedilen (cezaevine konulan) herhangi bir şahsın tutuklanması, sorgulanması veya muamelesiyle ilgilenebilecek diğer şahısların eğitim programına dahil edilmesini sağlayacaktır.** Her Taraf Devlet, bu gibi kişilerin görev ve yetkilerine dair yayınlanan kurallar veya talimatlara bu yasaklamayı da dahil edecektir.”, **11.maddesinde** “Her Taraf Devlet, işkence olaylarını önlemek maksadıyla, yetkisi altındaki ülkelerde herhangi bir şekilde tutuklanan, nezarete alınan veya hapsedilen kişilerin tutuklanması ve tabi tutulacağı muamele ile ilgili düzenlemeleri ve bunlara ait sorgulama kurallarını, talimatları, yöntemleri ve uygulamaları sistematik şekilde gözden geçirecektir.”, **12.maddesinde** “Her Taraf Devlet, yetkisi altındaki ülkelerde bir işkence eyleminin işlediğine inanmak için ciddi sebepler mevcut olan herhalde, yetkili mercilerinin derhal ve tarafsız soruşturma yürütmelerini sağlayacaktır.”, **13.maddesinde** “**Her Taraf Devlet, kendi yetkisi**

altındaki ülkelerde işkenceye maruz kaldığını iddia eden herhangi bir şahsın yetkili mercilere şikayet hakkını ve davasının bu mercilerce hemen ve tarafsızca incelenmesini sağlayacaktır. Şikayetçinin ve tanıkların şikayet veya şahadetin bir sonucu olarak, tüm fena muamele veya tehdide karşı korunmalarını sağlamak için önlemler alınacaktır.,”

16.maddesinde “Her Taraf Devlet, yetkisi altındaki ülkelerde 1 inci maddede tanımlandığı şekilde işkence derecesine varmayan diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya ceza gibi fiillerin, bir kamu görevlisi tarafından veya onun teşviki veya açık veya gizli muvafakati ile veya resmi sıfatıyla hareket eden bir başka şahıs tarafından işlenmesini önlemeyi üstlenecektir. Özellikle 10, 11, 12 ve 13. maddelerde yer alan yükümlülükler zalimane, gayriinsani veya küçültücü ceza veya muamele şeklindeki diğer işkence biçimlerine de uygulanacaktır. Bu Anlaşma hükümleri zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezayı yasaklayan veya iade veya sınır dışı etmeyi ilgilendiren herhangi bir başka uluslararası belge veya milli hukuk hükümlerine zarar vermeyecektir.”, hükümleri yer almaktadır.

21) BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 1.maddesinde “Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır”, **13.maddesinin birinci fıkrasında** “Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak, ülke sınırları ile bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğü içerir.” **İkinci fıkrasında** “Bu hakkın kullanılması yalnızca: Başkasının haklarına ve itibarına saygı, Milli güvenliğin, kamu düzeninin, kamu sağlığı ve ahlakın korunması nedenleriyle ve kanun tarafından öngörülmek ve gerekli olmak kaydıyla yapılan sınırlamalara konu olabilir.”, **15.maddesinin birinci fıkrasında** “Taraf Devletler, çocuğun dermek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin haklarını kabul ederler.”, ikinci fıkrası “Bu hakların kullanılması, ancak yasayla zorunlu kılınan ve demokratik bir toplumda gerekli olan ulusal güvenlik, kamu güvenliği kamu düzeni yararına olarak ya da kamu sağlığı ve ahlâkın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla yapılan sınırlamalardan başkalarıyla kısıtlandırılmaz.”, **37.maddesinde** “Taraf devletler aşağıdaki hususları sağlar; Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacaktır. Onsekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi salıverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezası da verilmeyecektir.”, hükümleri yer almaktadır.

22) Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi’nin 1.maddesi’nde “Bu sözleşme 18 yaşına ulaşmamış çocuklara uygulanır.” hükmü yer almaktadır.

23) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 5. Maddesinde “Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; **kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya**, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için **gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.**”, **12. maddesinde** “**Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.** Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.”, **Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması** başlıklı **13. maddesinde** (Değişik: 3/10/2001-4709/2 md.) “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum

düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”, **Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması** başlıklı **14. maddesinde** (Değişik: 3/10/2001-4709/3 md.) “Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz. Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz. Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.”, **Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması** başlıklı **15. Maddesinde** “Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir. Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler (...) dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.”, **Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı** başlıklı **17.maddesinde** “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz...”, **19. Maddesinde** “Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir...”, **26.maddesinde** “Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. Bu hürriyetlerin kullanılması, "milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması," suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.”, **34.maddesinde** “Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.”, Ailenin korunması ve çocuk hakları başlıklı **41. maddesinde** “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. **Devlet**, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve **çocukların korunması** ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak **için gerekli tedbirleri alır**, teşkilatı kurar. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) **Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma**, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme **hakkına sahiptir**. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) **Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır**.”, Gençliğin korunması başlıklı **58/2 maddesinde** “**Devlet, gençleri** alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, **suçluluk**, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten **korumak için gerekli tedbirleri alır**.”, **90.maddesinde** “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere

ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”, hükümleri yer almaktadır.

24) Türk Ceza Kanunu'nun İnsanlığa karşı suçlar başlıklı 77. maddesinde “(1) Aşağıdaki fiillerin, siyasal, felsefi, ırki veya dini saiklerle toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda sistemli olarak işlenmesi, insanlığa karşı suç oluşturur: ...c) İşkence, eziyet veya köleleştirme...”, **İşkence başlıklı 94. Maddesinde** “(1) Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur...”, **Eziyet başlıklı 96. maddesinde** “(1) Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur...”, hükümleri yer almaktadır.

25) 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 3.maddesinde “ Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi ifade eder.”, **4.maddesinde** “ (1) Bu Kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla; **j)** Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması, **k)** Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları, **l)** Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenmemesine yönelik önlemler alınması, ilkeleri gözetilir.”, hükümleri yer almaktadır.

26) 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 3.maddesinde “Herkes, önceden izin almaksızın, bu kanun hükümlerine göre silahsız ve saldırsız olarak kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.”, **6.maddesinde** “Toplantı ve gösteri yürüyüşleri, tüm il veya ilçe sınırları içerisinde aşağıdaki hükümlere uyulmak şartıyla her yerde yapılabilir. Şehir ve kasabalarda ve gerekli görülen diğer yerlerde hangi meydan ve açık yerlerde veya yollarda toplantı veya yürüyüş yapılabileceği ve bu toplantı ve yürüyüş için toplanma ve dağılma yerleri ile izlenecek yol ve yönler vali ve kaymakamlarca kararlaştırılarak alışımlı araçlarla önceden duyurulur. Bu yerler hakkında sonradan yapılacak değişiklikler duyurudan onbeş gün sonra geçerli olur. Toplantı yerlerinin tespitinde gidiş gelişi, güvenliği bozmayacak ve pazarların kurulmasına engel olmayacak biçimde, toplantıların genel olarak yapıldığı elektrik tesisatı olan yerler tercih edilir.”, **17.maddesinde** “Bölge valisi, vali veya kaymakam, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması halinde yasaklayabilir.”, **23.maddesinde** “ a)9 ve 10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden veya toplantı veya yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra; b) Ateşli silahlar veya patlayıcı maddeler veya her türlü kesici, delici aletler veya taş, sopa, demir ve lastik çubuklar, boğma teli veya zincir gibi bereleyici ve boğucu araçlar veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler ile yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşınarak veya bu işaret ve amblemleri üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyilerek veya kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez vesair unsurlarla örterek toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılma ve kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, araç ve gereçler taşınarak veya bu nitelikte sloganlar söylenerek veya ses cihazları ile yayınlanarak, c) 7 inci madde hükümleri gözetilmeksizin, d) 6 ve 10 uncu maddeler gereğince belirtilen yerler dışında,

e) 20 nci maddedeki yöntem ve şartlara ve 22 nci maddedeki yasak ve önlemlere uyulmaksızın, f) 4 üncü madde ile Kanun kapsamı dışında bırakılan konularda kendi amaç, kural ve sınırları dışına çıkılarak, g) Kanunların suç saydığı maksatlar için, h) Bildirimde belirtilen amaç dışına çıkılarak, i) Toplantı ve yürüyüşün 14, 15, 16, 17, ve 19 uncu maddelere dayanılarak yasaklanması veya ertelenmesi halinde tespit edilen erteleme veya yasaklama süresi sona ermeden, j) 13 üncü maddenin 3 üncü fıkrasına göre hükümet komiserince toplantının sona erdirildiği halde, k) 21 inci madde hükmüne aykırı olarak, l) 3 üncü maddenin 2 nci fıkrası hükmüne uyulmadan, **Yapılan toplantılar veya gösteri yürüyüşleri kanuna aykırı sayılır.**”, **24.maddesinde** “Kanuna uygun olarak başlayan bir toplantı veya gösteri yürüyüşü, daha sonra 23 üncü maddede belirtilen Kanuna aykırı durumlardan bir veya birkaçının vuku bulması sebebiyle, Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşü haline dönüşürse; a) Hükümet komiseri toplantı veya gösteri yürüyüşünün sona erdiğini bizzat veya düzenleme kurulu aracılığı ile topluluğa ilan eder ve durumu en seri vasıta ile mahallin en büyük mülki amirine bildirir. b) Mahallin en büyük mülki amiri, yazılı veya acele hallerde sonradan yazı ile teyit edilmek kaydıyla sözlü emirle, mahallin güvenlik amirlerini veya bunlardan birini görevlendirerek olay yerine gönderir. Bu amir, topluluğa Kanuna uyularak dağılmalarını, dağılmazlarsa zor kullanılacağını ihtar eder. Topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır. Bu gelişmeler hükümet komiserince tutanaklarla tespit edilerek en kısa zamanda mahallin en büyük mülki amirine tevdi edilir.(a) ve (b) bentlerindeki durumlarda güvenlik kuvvetlerine karşı fiili saldırı veya mukavemet veya korudukları yerlere ve kişilere karşı fiili saldırı hali mevcutsa, ihtara gerek olmaksızın zor kullanılır. Toplantı ve gösteri yürüyüşüne 23 üncü madde (b) bendinde yazılı silah, araç, alet veya maddeler veya sloganlarla katılanların bulunması halinde bunlar güvenlik kuvvetlerince uzaklaştırılarak toplantı ve gösteri yürüyüşüne devam edilir. Ancak, bunların sayıları ve davranışları toplantı veya gösteri yürüyüşünü Kanuna aykırı addedilerek dağıtılmasını gerektirecek derecede ise yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır. Toplantı ve gösteri yürüyüşüne silah, araç, alet veya maddeler veya sloganlarla katılanların tanınması ve uzaklaştırılmasında düzenleme kurulu güvenlik kuvvetlerine yardım etmekle yükümlüdür. Toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin Kanuna aykırı olarak başlaması hallerinde; güvenlik kuvvetleri mensupları, olayı en seri şekilde mahallin en büyük mülki amirine haber vermekle beraber, mevcut imkanlarla gerekli tedbirleri alır ve **olaya müdahale eden güvenlik kuvvetleri amiri, topluluğa dağılmaları, aksi halde zor kullanılarak dağıtılacakları ihtarında bulunur ve topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır.**”, hükümleri yer almaktadır.

27) 2559 Sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun 16.maddesinde “-Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direniş kırıma amacıyla ve kırılacak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.-Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartları gerçekleştğinde silah kullanılabilir. İkinci fıkrada yer alan; a) Bedeni kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedeni gücü, b) Maddi güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedeni kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını, ifade eder. Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtar yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir. Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir. Polis, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde

savunmada bulunur. Polis; a)Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında, b) Bedeni kuvvet ve maddi güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde, c)Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde, silah kullanmaya yetkilidir. Polis, yedinci fıkranın (c) bendi kapsamında silah kullanmadan önce kişiye duyabileceği şekilde "dur" çağrısında bulunur. Kişinin bu çağrıya uymayarak kaçmaya devam etmesi halinde, önce uyarı amacıyla silahla ateş edilebilir. Buna rağmen kaçmakta ısrar etmesi dolayısıyla ele geçirilmesinin mümkün olmaması halinde ise kişinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edilebilir. Polis, direnişi kırmak ya da yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi halinde, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılacak ölçüde duraksamadan silahla ateş edebilir.”, hükmü yer almaktadır.

28) Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği'nin 5.maddesinde “Kanuna uygun olan ve olmayan toplantı ve gösteri yürüyüşleri ile diğer toplumsal olayların izlenmesi, kontrolü ve müdahale esasları aşağıda belirtilmiştir. a. Kanuna uygun toplantı ve gösteri yürüyüşleri ile diğer toplumsal olaylarda; (1) Topluluk, toplantı yerinde veya toplanacak bölgelere gidiş ve dönüşlerinde, dağılma anına kadar yakından takip ve kontrol altına alınır. (2) Topluluğun, menfi unsurların tahrik ve teşviki ile istikamet değiştirmesine mani olacak her türlü tedbir süratle yerine getirilir. (3) Gerektiğinde tertip heyetine yardımcı olunur. (4) Toplantı ve yürüyüşüne mani olmaya veya huzur sükûnu bozmaya teşebbüs edenler yakalanarak tesirsiz hale getirilir ve olay yerinden uzaklaştırılır. b. Kanuna aykırı toplantılar veya gösteri yürüyüşleri nedeniyle toplumsal olaylara müdahale gerektiğinde; **(1) Mahallin mülkiye amiri veya görevlendireceği en büyük zabıta amiri veya zabıta amirlerinden biri ses yükseltici veya yayıcı cihazlar aracılığı ile önce kendisini topluluğa tanıtır, sonra "kanuna uyararak dağılmaları ve dağılmamaları halinde zor kullanılacağı" ihtarını yapar. Dağılma ihtarı olumlu, kitleyi yumuşatıcı, sade ve açık olur. Emir mutlaka iki veya üç defa tekrar edilir ve en uzak noktadan işitildiğine dair görevlilerce tutanak düzenlenir.** Dağılma ihtarı, emrin maksadını sağlayacak ve emir yerine getirecek ölçüde elde kuvvet bulundurulmadan kesinlikle verilmez. **Güvenlik kuvvetlerine karşı fiili saldırı veya mukavemet bulunduğu takdirde veya güvenlik kuvvetleri tarafından korunan yerlere fiili saldırı halinde ihtara gerek yoktur.** (2) Yapılan ihtara rağmen topluluğun dağılmaması halinde yeteri derecede zor kullanılarak öncelikle, topluluğun bulunduğu yerde kalmaları temin edilir ve olayın herhangi bir şekilde gelişmesine ve tahripkâr bir nitelik almasına mani olunur.” hükmü yer almaktadır.

29) İçişleri Bakanlığı'nın Şubat-2008 Tarihli Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatları Kullanım Talimatında, “Göz yaşartıcı gaz silahları ve mühimmatları amacı dışında ve gerekli tedbirler (sağlık ekibi gibi) alınmadan kullanılmamalıdır. Göz yaşartıcı gazlar kullanılmadan önce topluluğun duyabileceği şekilde göz yaşartıcı gaz kullanılacağı ve dağılmaları gerektiği yönünde topluluk ikaz edilmelidir. Göz yaşartıcı maddeler gaz ekibinden sorumlu amirin şartları değerlendirmesi neticesinde, vereceği taktik doğrultusunda ve belirttiği dozda kullanılır. Kadrosunda göz yaşartıcı gaz mühimmatı kullanımı kursu almış personel bulunmayan birimlerimizce, olaylarda kullanılmak üzere göz yaşartıcı gaz silahı ve mühimmatı talebinde bulunulmaz. Göz yaşartıcı maddelerin etkilerinden en iyi şekilde istifade edebilmek için rüzgarın yönü, hızı ve hava sıcaklığı gibi meteorolojik faktörler göz önünde bulundurulmalıdır. **Göz yaşartıcı maddelerin dozu topluluğun veya kişinin direncine ve karşı koymasına orantılı olarak kademeli bir şekilde arttırılır. Göz yaşartıcı gaz fişekleri doğrudan insan vücudunu hedef alacak şekilde atılmaz.** Gaz maskeleri ile birlikte kullanılan gaz filtrelerinin alt ve üst kapakları, emir almadan açılmaz ve gaz maskesine

takılmaz. Gaz spreyelerinin polise yapılan direnişle orantılı olarak en az 1 metre mesafeden sıkılmasına özen gösterilir. Göz yaşartıcı maddeler direniş ve saldırısına son vermiş kişilere karşı asla kullanılmaz. Göz yaşartıcı gaz mühimmatı kullanan veya kullanacak her personel, mühimmatı üreten firmanın belirttiği kullanma talimatı ve uyarılar hakkında bilgilendirilir. Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatlarının Açık ve Kapalı Alanlarda Kullanım Taktikleri /a) Açık Alanlarda -Toplumsal olaylarda kalabalığı daha küçük parçalara bölerek dağıtmak, aralarındaki etkileşimi zayıflatarak tahrikçilerin etkilerinden diğerlerini kurtarmak için Göz Yaşartıcı Maddeler kullanılabilir. Toplumsal olaylarda göz yaşartıcı madde kullanımında aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır. Rüzgarın olup olmadığı, varsa hangi yönden estiği tespit edilmelidir. Buna göre de grubun gazın etkisinde kalabilmesi için göz yaşartıcı gazların hangi noktalara atılacağı tespit edilmelidir. Rüzgarın olmaması halinde ise gazın yayılması için uygun taktiklerin düşünülmesi gerekir. Rüzgarın ani yön değiştirmesinden veya başka zaruretlerden dolayı güvenlik güçlerinin de gazdan etkileneceği düşünülerek, gaz maskesi bulundurması ve gerektiğinde kullanılması gereklidir. **Gazdan etkilenen şahısların kaçış yolları açık tutulmalıdır.** Kaçış yolu açık tutulmazsa kalabalığı dağıtmak mümkün olmadığı gibi sıkıştırılan insanlar da daha fazla saldırganlaşırlar. Ayrıca, kaçış yolunun iyi tayin edilmesi gereklidir. Kalabalığın tahribat yapabileceği, iş merkezlerinin ve yerleşim merkezlerinin bulunduğu bölgelere geçiş kapatılmalı, grubun zarar verme ihtimali en düşük olan ve küçük parçalara ayırma imkânı bulunabilen bölgelere geçiş açık tutulmalıdır. Kullanılacak olan mühimmatların menzilin ne kadar olduğunun bilinmesi ve buna göre hedeflenen noktaya ulaşım ulaşamayacağı düşünülerek, uygun mesafeden atılması gerekir. Ayrıca, mühimmatın geri atılabileceği ve etki alanı da düşünülerek, toplumsal olayın durumuna uygun mühimmatların kullanılması gereklidir. Kalabalığın özellikleri ve büyüklüğü dikkate alınmalıdır. Çok büyük bir topluluğun ortasına gaz mühimmatları atıldığında içeriden dışarıya doğru bir kaçış olacağı düşünülürken, bu büyük topluluğun dış kısmındakilerin gazdan etkilenmedikleri için açılmayabilecekleri ve ezilmelerinin olabileceği düşünülmalıdır. / Göz Yaşartıcı Gazla Müdahale Kademeleri - Topluluk ile polis arasındaki mesafeye göre tercih edilmesi gereken göz yaşartıcı gaz mühimmatlarına ilişkin esaslar aşağıda belirtilmiştir. a) 1. Kademe: Yakın mesafe (1–15 metre) Gaz Spreyi ve Model 5 Gaz Tüpü ile yapılan müdahale şeklidir. Kalkan hattına yüklenen grubu, gazın fiziksel ve psikolojik etkisi vasıtasıyla minimum 15 metre etki altına alabilir. b) 2. Kademe: Orta mesafe (15–30 metre) Gaz El Bombaları ile yapılan müdahale şeklidir. 1. Kademe Müdahale sonunda dağılmamakta ısrar eden ve saldırgan özelliğini koruyan gruplara karşı kullanılır. Meteorolojik şartlara göre değişmekle birlikte bir adet gaz el bombası 50 m2 alanı etkisi altına alabilir. c) 3. Kademe: Uzak Mesafe (30–150 metre) 37/38 mm. Gaz Tüfeği ile yapılan müdahale şeklidir. 2. Kademe Müdahaleye müteakip toplanmaları engellemek ve grubu dağılım güzergâhlarına yönlendirmek amacıyla kullanılır. Kullanıcının vücuduna 45 derece açı ve ideal hava şartlarında yapılan atış ile 150 m mesafe ötesi etki altına alınabilir.” ilkeleri belirlenmiştir.

30) 25.08.2011 tarihli Toplumsal Olaylarda Görevlendirilen Personelin Hareket Usul ve Esaslarına Dair Yönergenin “kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine müdahale sırasında alınacak tedbirler ve genel prensipler” başlıklı **10.maddesinde** “Toplulukları zor kullanarak dağıtmanın en son çare olduğu, ikna edici yol ve yöntemlerle dağıtılmasının ön planda tutulacağı, topluluğu dağıtma işlemi sırasında grubun gösterdiği cebir, şiddet, karşı koyma veya saldırının derecesine göre “kademeli şekilde artan” nispette ve “orantılılık” ilkelerine göre güç kullanılacağı, toplumsal olayın teknik cihazlarla tespiti halinde yapılan ihtar ve grubun dağılması için verilen sürenin kayda alınacağı, müdahale sırasında tüm personelin toplu hareket edeceği, bireysel hareketlerden kaçınılacağı, topluluğa müdahale esnasında şiddet görüntüsü veren ferdi hareketlerden kaçınılacağı, hususlarına yer verilmiştir.

IV-ŞİKAYET KONUSUNA İLİŞKİN UYGULAMALAR

A) Kötü Muamele ve Toplanma Özgürlüğü Hakkında AİHM Uygulamaları

31) AİHS'nin 3.maddesinde düzenlenen işkence ve kötü muamele yasağı, sözleşmenin en temel hükümlerinden biri olup Avrupa Konseyini oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birini içermektedir. Sözleşme işkenceyi, insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleyi ve cezayı mutlak bir ifadeyle yasaklamaktadır. Sözleşmede yer alan diğer birçok haktan farklı olarak Sözleşmenin 3.maddesi hiçbir istisnaya yer vermemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi terörizm ve organize suçlar gibi en zor koşullarda bile, ilgili kişinin eylemi her ne olursa olsun, Sözleşmenin işkence ve insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele veya cezayı mutlak bir şekilde yasakladığını teyit etmiştir.(Chahal s.79; ve Labita s 119)¹

32) Sözleşmenin 3.maddesi sadece münferit bir olayda değil, ama bir idari pratik şeklinde de ihlal edilebilir. Sözleşmeyle bağdaşmayan bir idari pratik, sadece birbirinden kopuk ve istisnai olaylar şeklinde kalmayıp, bir model veya sistem meydana getirecek şekilde birbiriyle bağlantılı ve yeteri sayıda özdeş veya benzer aykırılıkların birikiminden meydana gelir. Bir devletin üst düzey yetkililerinin bu tür bir pratiğin varlığından habersiz olabilecekleri, en azından habersiz olma hakkına sahip olabilecekleri düşünülemez. Sözleşmeye göre bu yetkililer, kendilerine bağlı alt düzey görevlilerin davranışlarından kesinlikle sorumludurlar. Bu yetkililer, verdikleri emirlerin kendilerine tabi görevliler tarafından yerine getirilmesini sağlamakla görevlidirler; emirlerin yerine getirilmesini sağlayamamanın arkasına sığınamazlar. Sözleşmeciler Devletler 3.madde açısından bütün kamu görevlilerinin sorumluluğunu taşırlar. Sözleşmenin 3.maddesiyle korunan “maddi ve manevi bütünlük” hakkının karşısında devletin yükümlülükleri yer alır. AİHM, Sözleşmenin 3.maddesinin de tıpkı 2.madde gibi (yaşam hakkı) devlete üç tür yükümlülük yüklediği şeklinde yorumlamıştır. Birincisi hiç kimseye “işkence ve kötü muamele yapmama yükümlülüğü”, ikincisi bireyi “işkence ve kötü muameleyle karşı koruma” yükümlülüğüdür. Bu iki yükümlülük maddi yükümlülüktür. Üçüncüsü “işkence ve kötü muameleyi soruşturma yükümlülüğü”dür. Bu yükümlülük ise bir usul yükümlülüğüdür.²

33) Bir kötü muamelenin 3.madde kapsamına girebilmesi için belli bir asgari şiddet seviyesine ulaşması gerekir. Bu asgari seviye nispidir. Bunun değerlendirilmesi, olaydaki muamelenin niteliği ve bağlamı, uygulamanın şekli ve yöntemi, süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve bazı durumlarda da mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi koşullara bağlıdır.³ Ayrıca, sözleşmenin 3.maddesine aykırı bir muamele iddiası uygun delillerle kanıtlanmalıdır. AİHM, iddiaların doğruluğunu araştırıp ortaya koyarken, tarafların kendisine sunduğu ve re'sen elde ettiği bütün materyallere dayanır ve delilleri takdir eder. Mahkeme “makul şüphe bulunmaması ya da bütün makul kuşkunun ötesinde şeklinde bir kanıtlanma standardı uygulamaktadır. Ancak Mahkeme, kanıtlamaya yeterince sağlam, kesin ve birbiriyle uyumlu çıkarsamaların ve aynı ölçüde çürütülememiş maddi karinelerin bir arada bulunmasıyla varılabileceğini kabul etmektedir. Devletin işkence ve kötü muameleden dolayı sorumluluğunu kanıtlanma işlemi, yapıldığı iddia edilen şikayet konusu muameleler ile kişideki fiziksel yara bere izleri veya psikolojik travma arasında bir nedensellik kurulması işlemidir. Devlet görevlilerinin şiddet kullandığının tartışmalı olmadığı yakalamaya direnenlere, emirleri dinlemeyen cezaevindeki tutuklu ve hükümlülere veya kanunsuz göstericilere karşı bir güvenlik

¹ İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar. Prof. Dr. Osman Doğru ve Dr. Atilla Nalbant,Cilt 1,syf 125

² Doğru-Nalbant .age.C.1.sy.126

³ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku- D.J.Harris.,M.O Boyle,E.P Bates,C.M.Bucckley-2009,sayfa72

operasyonu sırasında uygulanan şiddetin, hükümet tarafından sadece orantısız olmadığı gösterilmesi beklenir.(Kurnaz ve diğerleri s.53-55;Vilademin Romanov s.60-61)⁴

34) Oya Ataman- Türkiye Davasında (AİHM, 05.12.2006,74552/01); Başvuran, gösteri yapan grubu dağıtmak için gözyaşı ve solunum gücü gibi fiziksel sıkıntılara neden olan “biber gazı” olarak da adlandırılan göz yaşartıcı spreyinin kullanılmasından şikayetçi olmakta ve AİHS’nin 3. maddesini ileri sürmektedir. Ancak AİHM, AİHS’nin 3. maddesine aykırı muamele iddialarını destekleyici hiçbir delil unsuru ya da delil başlangıcı oluşturabilecek bir belge bulunmadığından AİHS’nin 3. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varmaktadır. Başvuran ayrıca, gösterinin ve gösteriden sonra yapılması öngörülen basın açıklamasının polisler tarafından engellendiğinden dolayı, ifade ve dernek kurma özgürlüğü haklarının ihlal edilmesinden şikayetçi olmaktadır. AİHM, bu davada polisin zor kullanarak müdahale etmesinin orantılı olmadığına ve AİHS’nin 11. maddesinin ikinci paragrafı uyarınca kamu düzeninin korunması için gerekli bir tedbir oluşturmadığına kanaat getirmekte ve bu hükmün ihlal edildiğine karar vermektedir.

35) Ali Güneş-Türkiye Davasında (AİHM, 10.04.2012, 9829/07) , Başvuran, Sözleşme’nin 3. maddesi uyarınca, polis tarafından yakalandıktan sonra bile dövüldüğünden ve kendisine zararlı gazlar sıkıldığından ve Sözleşmenin 13. maddesine istinat ederek, ulusal makamların, polis memurları hakkındaki iddialarını yeterince incelememiğinden şikayetçidir. Mahkeme, başvuranın iddialarına ilişkin soruşturma yürütülmemesinin yanı sıra kendisine göz yaşartıcı gaz sıkılması nedeniyle Sözleşme’nin 3. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

36) İzci-Türkiye Davasında (AİHM, 23.07.2013, 42606/05), başvuranın dövülmesi ve göz yaşartıcı gaza maruz bırakılması ve ayrıca adli makamların olaya ilişkin gerçekleri tespit etmede ve failleri araştırmada ciddi başarısızlıklar yaşaması ve bununla birlikte yargılama sürecini hızlandırmayarak davanın zaman aşımına uğramasına yol açması nedeniyle, Sözleşme’nin 3. maddesinin hem esas hem de usul bakımından ihlal edildiğine karar vermiş ve **kararda aşağıda belirtilen iç hukukta ve uluslararası alanda yer alan belgelere yer vermiştir.**

Türk Tabipleri Birliği tarafından Haziran 2013 tarihinde yayımlanan bilgi notuna göre; Türkiye’de kolluk görevlileri tarafından CS (klorobenzilidenemalononitril) ve CN (kloroasetofenon) gazlarının kullanıldığı, bu gazların; gözlere zarar verdiği, ciltte yanıklara sebep olduğu, solunum sistemini ve akciğerleri ciddi şekilde etkilediği, solunum gücüne yol açtığı, kalp atışlarını yavaşlattığı ve kan basıncında dalgalanmalara sebep olduğu, bu gazlara uzun süre maruz kalmanın, gözün kornea tabakasında kalıcı hasarlara sebep olduğu, kalp ritmini bozduğu ve akciğerlerde hasar ve buna bağlı ölümlere neden olduğu, bu gazların etkilerinin çocuklarda, gebelerde ve solunum yolu hastalığı, kalp sorunu, anevrizması, alerjisi ve bağışıklık sistemi yetmezliği olanlarda daha belirgin olduğu, bu tür gazlara maruz kalındığında üst solunum yolunda ani olarak gelişen alerjik ödemin ölüme sebep olabileceği ve ayrıca bu tür gazların astım veya bronşit hastalığı olanlar üzerindeki etkisinin de ölümcül olabileceğinin belirtildiği not edilmiştir.

3 Haziran 2013 tarihinde, Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği (TÜSAD), göz yaşartıcı gazın tehlikeleri ve bu gaza maruz kalındığında yapılması gerekenler hakkında halkı bilgilendirmek amacıyla yaptığı basın bildirisinde; göz yaşartıcı gazın etkileri şu şekilde açıklanmaktadır: “...Esas etkileri göz-boğaz-solunum-burun başta olmak üzere mukus

⁴ Doğru-Nalbant.age.C.1.sy.129

membranlar üzerinedir. Ani maruziyetlerde gözlerde ani yanma, rahatsızlık, aşırı gözyaşı, ciltte acıma, yanma-huzursuzluk, burunda genizde yanma, öksürük, tıkanma, burun akıntısı, aşırı huzursuzluk, rahatsızlık, gözlerde geçici körlük yapar. Cilde özellikle temas ettiği yerdeki acıma-ağrı-yanma duyusu çok aşırı rahatsız edici, paniğe sevk edici şekildedir. Ani ve ağırlı öksürük, boğaz-göğüste yanma hissi, solunum zorluğu oluşur-solunum güçleşir, geçici olarak nefes alma koordinasyonu bozulur. Etkili olduğu organlarda kalıcı bir hasar beklenmese de akut etkileri çok rahatsız edici ve kişiyi paniğe sevk edicidir.”, şeklinde açıklanmıştır.

Kolluk Görevlileri Tarafından Zor ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkeler’in (Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahı Sekizinci Kongresi, Havana, 27 Ağustos-7 Eylül 1990, BM, A/CONF.144/28/Rev.1, 1990, syf. 112) **3. maddesinde** “Öldürücü nitelikte olmayan etkisizleştirici silahların geliştirilmesi ve dağıtılması hususu, olaylarla ilgisi bulunmayan kişilerin zarar görme riskini en aza indirebilmek amacıyla dikkatli bir şekilde değerlendirilmelidir ve bu tür silahların kullanımı titizlikle kontrol edilmelidir. **5.maddesi’nde**; Güç ve ateşli silahların, kanuna uygun olarak kullanımı kaçınılmaz hale geldiğinde, kolluk görevlileri: (a) Bu tür araçların kullanımına sınırlı olarak başvurur ve suçun ağırlığı ve gerçekleştirilmesi hedeflenen meşru amaç ile orantılı biçimde tasarrufta bulunur; (b) Zarar ve yaralanmaları en aza indireceklerdir ve insan yaşamına saygı gösterir ve onu korur; (c) Yaralananlara veya müdahalelerden etkilenenlere, mümkün olan en kısa sürede yardım ulaştırılmasını ve tıbbi yardım sağlanmasını temin eder; (d) Yaralananların veya müdahalelerden etkilenenlerin akrabaları veya yakın arkadaşlarının, mümkün olan en kısa sürede durumdan haberdar edilmelerini sağlar. **12.maddesinde**; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nde yer alan ilkeler uyarınca herkesin kanuna uygun ve barışçıl nitelikli toplantılara katılmasına izin verildiğinden, Hükümetler ve kolluk gücü birimleri ve görevlileri, güç ve ateşli silahların sadece 13 ve 14. ilke hükümleri uyarınca kullanılabileceğini kabul edeceklerdir.**13. maddesinde; Yasadışı olmakla birlikte şiddet unsuru içermeyen toplantıların dağıtılmasında, kolluk görevlileri güç kullanımına başvurmaktan kaçınacaklardır, veya bunun uygulanmasının mümkün olmadığı hallerde, söz konusu gücü gereken asgari ölçüyle sınırlı tutarlar.**”, ilkelerini içermektedir.

BM Barışçıl Toplanma ve Gösteri Yapma Özgürlüğü Özel Raportörü Maina Kiai tarafından hazırlanan Raporun (BM İnsan Hakları Komisyonu A/HRC/20/27, 21 Mayıs 2012) 35. Maddesine göre “Özel Raportör, göz yaşartıcı gaz kullanılırken, göstericiler ile gösterici olmayanlar, sağlıklı kişiler ile sağlık sorunları olanlar arasında fark gözetilmediğini hatırlatmaktadır. Ayrıca Raportör, protestoculara ve dolaylı olarak, olayla ilgisi olmayan kişilere sadece daha fazla acı vermek maksadıyla gazın kimyasal bileşiminde yapılabilecek değişikliklere karşı da uyarıda bulunmaktadır.”

1–19 Kasım 2010 tarihleri arasında düzenlenen BM İşkenceye Karşı Komite’nin 45. oturumunda Sözleşmenin 19. maddesi uyarınca taraf Devletlerce sunulan raporların değerlendirilmesi sonucunda, İşkenceye Karşı Komite’nin Türkiye hakkındaki nihai görüşlerinin 13. maddesi (CAT/C/TUR/CO/3, 20 Ocak 2011):Taraf Devlet temsilcisinin kolluk görevlilerinin aşırı güç kullanımını kabul ettiğini, bu arada gösteriler sırasında görev yapan polislerin miğferlerine kimlik numaralarının yazılması dâhil bu tür olayları önlemek üzere alınan önlemler konusunda bilgi verdiğini kaydeden Komite, göstericilere resmi gözaltı mekânları dışında polis tarafından aşırı güç uygulanmasında ve kötü davranılmasında artış olduğunu gösteren raporları endişeyle karşılamaktadır (...) Taraf Devlet, kolluk görevlilerinin aşırı güç kullanımına ve kötü muamelesine son verecek etkili önlemleri gecikmeden alıp uygulamalıdır. Bu bağlamda Taraf Devlet, özellikle şunları gerçekleştirmelidir: a) Kamu

düzenine ve kalabalık kontrolüne ilişkin iç hukukun, görev kurallarının ve standart işlemlerin, Kolluk Görevlileri Tarafından Zor ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkeler'e tamamıyla uygun hale getirilmesini ve özellikle ateşli silahların ölümcül kullanımına ancak yaşamı koruma açısından büsbütün kaçınılmaz olduğu hallerde başvurulması hükmünün gözetilmesini sağlamalıdır (9. ilke).

İzci-Türkiye davasında; Başvuran ayrıca, Sözleşme'nin 10 ve 11. maddelerine istinat ederek, polis memurlarının güç kullanımına başvurmuş olmaları sebebiyle, toplanma ve ifade özgürlüğü hakkını kullanamadığını da ileri sürmüştür Mahkeme, polis memurlarının gösteriye müdahalelerinin ve başvurana karşı kullandıkları şiddetin, Sözleşme'nin 11.maddesinin 2.fıkrası çerçevesinde orantısız ve asayişin sağlanması veya suçun önlenmesi için gerekli olmadığı kanısındadır. Ayrıca Mahkeme, kalabalığın aşırı güç kullanılarak dağıtılmasının, insanların gösteri yapma isteği üzerinde kaçınılmaz olarak caydırıcı bir etki yarattığı kanaatindedir ve Sözleşme'nin 11. Maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

37) Abdullah Yaşa ve Diğerleri-Türkiye Davası'nda (AİHM, 16.07.2013, 44827/08), başvurular özellikle göz yaşartıcı bomba atılması sonucu Abdullah Yaşa'nın yaralanması ve bu olay hakkında, sorumlu polis memurlarına karşı yürütülen etkin bir soruşturmanın bulunmamasından şikâyet etmektedirler. Mahkeme, sözleşmenin 3. maddesinin gereklilikleri bağlamında başvuranın mağduru olduğu kuvvet kullanımının duruma uygun bir karşılık (hareket tarzı) olduğunun kanıtlanamadığı ve istenilen amaçla, yani barışçıl olmayan bir gösteriyi dağıtma amacıyla, orantılı olmadığını tespit etmekte ve Sözleşmenin 3.maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

38) Subaşı ve Çoban/Türkiye Davasında (AİHM, 09.07.2013, 20129 /07) 1 Mayıs 2006 tarihinde İzmir'de işçi bayramını kutlamak için düzenlenen gösteriye katılan başvuranlar, gösteri sırasında çevik kuvvet tarafından saldırıya uğradıklarını iddia etmişler ve Sözleşme'nin 1. ve 3. maddeleri uyarınca, polis memurları tarafından kötü muamele gördükleri ve kötü muamele iddialarının etkin bir biçimde soruşturulmadığı gerekçesiyle şikayetçi olmuştur. Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında, başvuranların vücutlarındaki yaralanmalardan davalı Devlet'in sorumlu olduğunu tespit etmiştir. Bu sebeple, etkin bir soruşturmanın yürütülmüş olması gerektiği görüşündedir ve başvuranların kötü muameleye maruz kaldıkları iddialarıyla ilgili olarak ulusal makamlar tarafından etkin bir soruşturma yürütülmediği sonucuna varmıştır.

B) AİHS 6/2 Maddesi Uyarınca Masumiyet Karinesi ve AİHM uygulamaları

39) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinin 2. fıkrasında; bir suç ile itham edilen herkesin suçluluğu sabit oluncaya kadar masum sayılacağı belirtilmiş, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 11. maddesinin 1. fıkrasında ise, "Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için kendisine gerekli bütün tertibatın sağlanmış bulunduğu açık bir yargılama ile kanunen suçlu olduğu tespit edilmedikçe masum sayılır." hükmüne yer verilmiştir. Anayasanın 38. maddesinde de düzenlenmiş olan ve kısaca "masumiyet karinesi" ya da "suçsuzluk karinesi" olarak anılan bu ilkeye göre; bir suçtan dolayı kovuşturulan kişinin, suçluluğu mahkeme kararıyla sabit olmadıkça suçlu sayılması ve suçlu gibi muamele görmesi olanaklı değildir. Masumiyet karinesi, kişinin suçsuz olduğu varsayımı ile hareket edilmesini gerektiren temel bir insan hakkıdır.

40) Masumiyet karinesi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarında da çoğu kez işlenmiş, sınırları, kapsam ve içeriği içtihatlarla belirlenmiştir. **AİHM, masumiyet karinesi**

ilkesinin cezai anlamda bir usul teminatıyla sınırlı kalmayıp, daha geniş kapsamlı olduğuna ve hiçbir Devlet temsilcisinin bir mahkeme tarafından mahkûm edilmeden bir kişiyi suçlu olarak gösteremeyeceğine (AİHM, Allenet de Ribemont/Fransa, 10.02.1995,15175/89), ayrıca masumiyet karinesinin sadece bir hakim ya da bir mahkeme tarafından değil, başka resmi makamlar tarafından da ihlal edilebileceğine (AİHM Daktaras/Litvanya, 42095/98) hükmetmiştir. Bu açıdan bakıldığında, masumiyet karinesine uygun hareket etme yükümlülüğü sadece yargıya değil, aynı zamanda idareye de ait bir yükümlülüktür.

C) Şikayet Konusuna İlişkin Yargıtay Kararları

41) Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 01.06.2000 tarih, E. 2000/5246, K. 2000/10192 sayılı kararında özetle; Üniversitedeki bir kısım olayları protesto amacıyla bir basın bildirisi okumak için şehrin Cumhuriyet Meydanında toplanan sanıkların, bildiriye okuduktan sonra kolluğun dağılma ihtarının megafonla yapılmamış olması nedeniyle duymadıklarını ve ihtarın bunun sonucu olarak uymadıklarını savunmuş olmaları savunmanın aksinin kanıtlanmamış bulunması ve ayrıca ihtarında megafonla yapılmamış olduğunun anlaşılması karşısında; hiçbir saldırı amacı taşımadan ve yasaların suç saydığı sloganlar atılmadan sırf demokratik bir tepkiyi ortaya koymak amacıyla toplanan sanıkların, bu oluş içerisinde eylemlerinin atılı suçu oluşturmadığı gözetilmeden, oluşa ve dosya içeriğine uymayan ve savunmayı göz ardı eden bir kabulde yazılı şekilde beraatları yerine mahkûmiyetlerine karar verilmesinin bozmayı gerektirdiği belirtilmiştir.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 23.05.2011 tarih, 2009/10737 Esas- 2011/3633 Karar sayılı ilamında özetle; Sanıklar İ.S. ve H.Ö.'nün suç tarihinde ilçe jandarma bölük komutanlığında rütbeli olarak görev yaptıkları, ilçe genelinde meydana gelen hayvan hırsızlıklarının katılan A.T.'nin da aralarında bulunduğu mağdurlar tarafından gerçekleştirildiklerine dair şikayet dilekçeleri üzerine 24.01.2001 günü saat 01:00 de yapılan operasyonla mağdurların şüpheli sıfatıyla evlerinden alındıkları, katılanın sanıklar H.Ö. ve N. M. D. tarafından yakalandığı, bilekleri kelepçelenip gözleri bağlanarak bu vaziyette diğer mağdurlarla birlikte hastaneye götürülerek adli raporları alındıktan sonra karakola getirilip aynı durumda er gazinosuna konuldukları, katılan sorguya alındığında üzerine atılı suçu söyletmek amacıyla sanıklar İ.S. ve H.Ö. tarafından kaba dayak atıldığı, daha sonra ayaklarından havaya kaldırılarak kafasına vurulup, hayalarının sıkıldığı; katılan A.T. ile temyize gelmeyen katılanlar, mağdurlar ve bir kısım tanıkların beyanları, İstanbul Adli Tıp Başkanlığı İkinci İhtisas Kurulunun 18.01.2002 gün ve 295 karar no.lu raporu ve tüm dosya kapsamıyla sübut bulunduğu halde 765 sayılı TCK.nın 243. maddesiyle cezalandırılmaları gerektiği gözetilmeyerek yazılı biçimde hüküm kurulmasının bozmayı gerektirdiği belirtilmiştir.

V-İNCELEME, ARAŞTIRMA ve SONUÇ

A) Şikayetçinin İddiaları

42) Şikayetçiler, 1 Mayıs 2013 günü toplantı ve gösteri yürüyüşünde bulunanlara karşı polis tarafından gerçekleştirilen müdahalede orantısız güç kullanıldığı, topluluk içerisinde çocukların olduğu hususunun görmezden geldiği, polisin attığı biber gazı kartuşuyla yaşlı küçük D.A.'nın yaralandığı, polis müdahalesi sonucu meydana gelen yaralama eyleminin işkence ve kötü muamele kapsamında kaldığı, bu müdahalelerin aynı zamanda ifade özgürlüğünü, katılım hakkını, örgütlenme hakkını ve çocuk haklarını ihlal ettiği, olayın ardından 2 Mayıs 2013 günü İstanbul Valisi M.'nin "D. adlı kızımız da yaralıdır, D. örgüt

üyesidir, marjinal grup üyesidir. Bizde kayıtları vardır. Çatışma içindedir. Tam bir radikal mensuptur. Yaptığımız hiçbir eksik ve yanlış işlem yoktur.” şeklinde yapmış olduğu basın açıklaması ile yaşı küçük D.A.’nın kimliğinin açıklanmasının özel hayatın gizliliği ve adil yargılanma hakkını (masumiyet karinesi) ihlal ettiği iddialarıyla şikayette bulunmuşlardır.

B) İlgili İdarenin bilgi ve belgeleri

43) İstanbul Valiliği’nin 26.04.2013 tarih ve 10558 sayılı olurluğunda özetle; Türk-İş tarafından Valilik Makamına hitaben verilen 02.04.2013 tarihli evrakla, 01.05.2013 günü 09:00-16:00 saatleri arasında Beyoğlu ilçesi Taksim Meydanında 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Gününün bayram olarak kutlanılmak istendiği, başta DİSK, KESK, HAK-İŞ ve TTB olmak üzere bir çok sivil toplum kuruluşu ve tüzel kişiliği bulunmayan oluşumlar tarafından kamuoyuna ve medyaya Beşiktaş, Şişli ve Beyoğlu ilçelerinde oluşturulacak yürüyüş kortejleri ile 1 Mayıs Taksim’de kutlamak üzere miting çağrılarının yapıldığının öğrenildiği, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’nun 6.maddesi ile aynı kanunun uygulanmasına dair yönetmeliğin 3.maddesi hükümleri gereğince; ilk toplanma alanı, yürüyüş güzergahları, dağılma yön ve yerleri, afiş ve pankart asılacak yerler ile birlikte İstanbul ilinde Kartal, Kadıköy Meydanı, Kadıköy yeni Salı Pazarı ve Kazlıçeşme meydanlarının toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak üzere Valilik Makamının 18.01.2013 tarih ve 800 sayılı oluru ile tespit edildiği, alışılmış araçlarla kamuoyuna duyurulduğu, Beyoğlu ilçesi Taksim Meydanı, Tarlabası Bulvarı ve Cumhuriyet Caddesi civarında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından Yayalaştırma Projesi kapsamında başlatılan inşaat alanında 30-40 metre derinliğinde çukurlar ile çok geniş bir alanda hafriyatın olduğu, temel ve direklerde kalın ve uzun demirlerin ucu açık olarak bulunduğu, kazı ve beton atma çalışmalarının devam ettiği, söz konusu inşaatın 1 Mayıs 2013 günü de aynı haliyle devam edeceği ve mevcut fiziki koşulların toplumsal bir olay esnasında insan hayatını ciddi anlamda tehdit edeceği, inşaat etrafında alınacak güvenlik tedbirlerinin oluşabilecek herhangi bir panik halinde kitle psikolojisinin etkisiyle yetersiz kalacağı ve telafisi imkansız zararlar doğuracağı, ayrıca 01.05.2013 günü Beşiktaş, Beyoğlu ve Şişli ilçelerinde oluşturulacak yürüyüş kortejleri ile Taksim Meydanında yapılacak kitlesel bir miting ya da etkinliğin mevcut fiziki koşullar göz önüne alındığında özellikle tahliye açısından 2911 sayılı Kanunun ve yönetmeliğinin hukuki koşullarını karşılamadığı, yasa çerçevesinde önceden ilan edilmemiş böyle bir alanda yapılacak bir yürüyüş ve mitingin kontrol edilemediği takdirde oluşacak zararların hukuki olarak büyük sonuçlar doğuracağı değerlendirildiği, bu çerçevede 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununa göre Taksim Meydanı, çevresi ve yukarıda belirtilen yürüyüş güzergahlarında 1 Mayıs ile ilgili yapılacak **toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin uygun görülmediği**, konfederasyonlar ve bağlı sendikalar, siyasi partiler, meslek odaları ile çeşitli sivil toplum kuruluşlarının bayram kutlaması amacıyla çelenk koyma, basın açıklaması ve anma etkinliğinin sembolik katılımı yapılabileceği hususu ve bu konuda gerekli emniyet tedbirlerinin alınması bildirilmiştir.

44) İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü’nün 1 Mayıs Görev Talimatında özetle; 1 Mayıs günü Beyoğlu İlçesi Taksim Meydanında yapılmak istenen mitingin izin verilmemiş bir miting olduğu ve bu doğrultuda hareket edilmesi gerektiği hususu sorumlu amirler tarafından görev öncesi tüm personele açık ve net bir şekilde anlatılacağı, 1 Mayısta görev alacak personele verilecek olan eğitimlerde Çevik Kuvvet birimlerinin bir bütün olarak görev yaptığı ve emir almadan hiçbir personelin fevri hareket etmeyeceği konusunun özellikle vurgulanacağı, Çevik Kuvvet Müdürlüğü’nde 1 Mayıs günü görev yapacak tüm personelin sağduyulu ve soğukkanlı bulunmaları, polislik mesleğinin prestijini sarsacak ve imajını küçük düşürecek tavır ve davranışlardan kaçınmaları, anılan görevler sırasında meslek etiğine yakışır tarzda

profesyonel tutum ve davranış sergilemeleri, ayrıca ifa edilen görevler sırasında kendi can güvenlikleri açısından gereken tedbirleri üst düzeyde almaları, bu yönde fevri hareketlerden kaçınarak daha dikkatli ve duyarlı davranmaları gerektiği, 1 Mayıs günü olası bir müdahale anında grupların sorumlu amirlerinin personeline, her kademede verilecek olan emir doğrultusunda kademeli olarak (Tazyikli su, Fn 303 savunma silahı, göz yaşartıcı gaz , job vb.) **orantılı güç kullanmaları gerektiği hususunun ayrıntılı bir şekilde izah edileceği**, ortamda bulunan sorumlu müdür tarafından ,kalabalığa müdahale talimatı verildiği sırada kalabalığın yoğun olması sebebiyle yaşanabilecek izdiham sonucu gösterici grubun arasında kalan şahısların ezilme tehlikesi yaşayabileceği göz önünde bulundurularak dikkatli ve kontrollü bir şekilde müdahalenin yapılacağı, 1 Mayıs günü olası bir müdahale anında ,grupların sorumlu amirleri tarafından personeline verilecek olan emir doğrultusunda, Fn 303 savunma silahını sadece sertifikası bulunan rütbeli personel tarafından kullanılacağı, 1 Mayıs günü gruplarda görevli gaz kullanımından sorumlu sertifikalı personelin, **ifa edilen görevlerde gereğinden fazla gaz kullanılmaması yönünde uyarılacağı**, ayrıca gaz kullanımı için verilecek olan emri **“Göz yaşartıcı gaz silahları ve mühimmatları” kullanımı sertifikası bulunan personelin yerine getireceği, göz yaşartıcı gaz kullanımı görev alanında bulunan sorumlu amirin uygun gördüğü oranda yine sertifikalı personel tarafından gerçekleştirileceği**, gaz kullanımı sırasında öncelikli olarak model 5 kullanılacak olup, yapılan müdahalenin yetersiz kalması durumunda sorumlu amirin emri doğrultusunda smoke gaz el bombası ve zet tüfeği kullanımı yetkili personel tarafından içinde bulunulan şartlara göre **en az seviyede** gerçekleştirileceği, görevden sorumlu sıralı amirler tarafından emir verilmediği sürece başta geçici görevli personel olmak üzere **hiçbir personel özellikle Taksim Bölgesinde göz yaşartıcı gaz silahı ve mühimmatı kullanmayacağı ,rütbeli personel dışında hiçbir personelin yanında zimmetli ya da kendi imkanlarıyla temin edilmiş sprey gaz bulunmayacağı, bu doğrultuda sorumlu amirler göreve çıkış yapılmadan önce mutlak surette personelinin teçhizat kontrolünü yapacağı**, gösterilerin yaşandığı sırada karşılaştığı olumsuz durumlarda artan nispette orantılı güç kullanarak olaya müdahale yoluna gidilmesi gerektiği hususunda personelin uyarılacağı, 1 Mayıs günü radikal grupların amacının diğer gösterici grupları kışkırtmak olduğunun bilinerek bu tip grupların hastane, okul ve diğer kamu kurumlarının binalarına sızmalarının engelleneceği, ayrıca görevli gazcı personelin anılan kamu kurum ve kuruluşlarının binalarına kesinlikle gaz atmayacakları, 1 Mayıs günü göstericilerin ve karşı grupların tahriki ne surette olursa olsun kesinlikle alanda görevli sorumlu müdür tarafından talimat verilmeden gelişigüzel bir şekilde müdahalede bulunulmayacağı, ayrıca personelin görev saatleri içerisinde talimatsız bir şekilde görev bölgesinden ayrılarak fevri davranışlarda bulunmayacağı, müdahaleler esnasında yere düşen gösterici ya da vatandaşa zor kullanılmayacağı, müdahalelerin kanun kapsamında ve müdahale esasları çerçevesinde polis meslek etiğine yakışır şekilde gerçekleştirileceği, topluluğa ya da gösterici gruplara mevzuata **aykırı tarzda orantısız güç kullanmak suretiyle müdahalede bulunulmayacağı**, olası bir müdahale sırasında müdahale edilen noktanın bir ilerisindeki noktada bulunan kuvvetin kendisine doğru gelen göstericilere müdahalede bulunmayacak, kendilerini koruyarak göstericilerin dağılması için verilen emre göre gerekli görülen güzergahları açacakları, müdahale kararı sonrasında dağılan grubun ortamdaki sorumlu müdür tarafından aksi bir talimat verilmediği sürece takip edilmeyeceği, ancak sorumlu müdürün talimatları doğrultusunda gerekli takibin yapılacağı, panzer ve toma araçlarına **su kullanma talimatı verildiğinde grubun önce ayak mesafesinin 1-2 metre ön tarafına tazyikli su sıkılacağı**, bu şekilde grubun dağılmasına imkan sağlanacağı, şayet grup dağılmaz ise grubun üzerine kademeli olarak artan oranda tazyikli su sıkılacağı, toma ve panzerlerde mutlak surette gazlı suyun bulundurulacağı, **ayrıca toma araçlarında bulunan kameraların çalışır durumda olacağı talimatlarına yer verilmiş**, ilgili talimatnamenin tüm personele tebliğ edilmesi bildirilmiştir.

45) 1 Mayıs öncesi, esnası ve sonrası il genelinde tüm kamu kurum ve kuruluşları ile koordineli olarak alınan tedbirleri kapsayan İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'nün 29.04.2013 tarih, 4176-1 sayılı 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü İl Genel Emniyet Tedbirlerine ilişkin belgede ; “ ...1 Mayıs ile ilgili olarak Taksim Meydanı ve buraya yakın noktalarda kanunsuz toplanmalara müsaade edilmeyecek, gruplara küçük gruplar halinde iken müdahale edilecek, ilk önce megafonla sesli olarak dağılmaları yönünde ikaz yapılacak, ikazların dinlenmemesi durumunda su, gaz ve orantılı güç kullanılarak müdahale edilecek ve gruplar büyümeden dağıtılacaktır.”

46) İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'nün 01.05.2013 tarih 13:50 saatli olay ve yakalama el koyma tutanağında; 01 Mayıs 2013 Çarşamba günü “1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü” kutlamaları adı altında çıkması muhtemel olaylara karşı aynı gün saat 06:00'dan itibaren görev yerleri olan Tarlabası Bulvarı Beyoğlu adresinde emniyet tedbirinin alındığı, aynı gün Tarlabası ara sokaklarından Sakızağacı Caddesi girişinde bulunan kapama noktasına saat 11:30 sıralarında yaklaşık 50-60 kişilik yüzleri kapalı maskeli bir grubun Tarlabası Bulvarına çıkmak istedikleri, cadde girişinde genel güvenlik tedbirleri çerçevesinde konulan bariyerleri zorlayarak aşmak istedikleri, bunun üzerine saldırgan gruba yapmış oldukları eylemin yasadışı olduğu ve dağılmaları yönünde defaatle yüksek sesle herkesin duyabileceği şekilde ikaz edildiği, ancak bahse konu bu grubun illegal eylemlerine çevrede bulunan masum vatandaşlara ve çevreye tutumlarını değiştirmeyerek taşlı ve molotoflu saldırılarını görevli polisler karşı sürdürdüğü, yüzleri maskeli olan bu gruba karşı Jandarma Toma aracından destek istendiği ve Toma aracının gruba su ile müdahale ettiği, bu sırada Toma aracının üst kabin kısmına orada bulunan metruk binanın çatısından büyük bir kaya parçası atılmak sureti ile araçta hasar meydana geldiği, şahısların dağılmayarak molotof kokteyli atmaya başladıkları ve bu esnada barikatın önünde şahısların atmış olduğu sis bombasının patladığı, şahısların ısrarla taş, kaya vs. atmak suretiyle barikata yüklendikleri, diğer Çevik Kuvvet unsurlarınca gaz ile müdahale edildiği, akabinde şahıslardan bazılarının yıkım kararı olan ve boşaltılmış bir kısmı da yıkılmış olan binaların üst katına çıkarak polislerin üzerine yakın mesafeden büyük kaya parçaları ve tuğla atmaya devam ettikleri, bu saldırının yaklaşık 12:20' ye kadar şahıslar tarafından devam ettirildiği, bu 50-60 kişilik yüzleri kırmızı bez ile maskeli şahısların görevli polisler taş, kaya, tuğla, şişe parçaları ve sapanla bilye atmaya devam etmeleri üzerine grubun takibe alındığı ve kademeli olarak güç kullanmak suretiyle Sakız Ağacı Caddesi'ne takiben Dolapdere istikametine doğru kovalandığı, Serdar Ömer Paşa Caddesi ile Kalyoncu Küllüğü Caddesi kesişiminde kaybedildiği, tekrar görev yerleri olan Tarlabası Bulvarına çıkmak üzere dönüş yaptıkları esnada polise göre yukarıda bulunan grubun tekrar taş, kaya, tuğla, şişe parçaları ve sapanla bilye atmak sureti ile saldırdıkları, bu saldırılar sırasında zor durumda kalınması üzerine ve bölgenin coğrafi şeklinden dolayı bahse konu grup kontrol altına alınamadığından bölgeye yakın olan çevik kuvvet görevlilerinden yardım istenildiği, yardıma gelen görevlilerin Turan Caddesi'nden Sakız Ağacı Caddesi istikametine ara sokaklardan Atlı Asses Sokak girişine intikal ettiği, bahse konu grubun merdivenler üzerinden gelen takviye görevlileri de hedef alarak taş, tuğla vs. atmak sureti ile saldırdıkları ve akabinde Büyük Kırangıç Sokak içerisine doğru kaçtıkları, bu saldırılar sırasında çevik kuvvet görevlilerinden hafif şekilde yaralananların olduğu, şahısların arkalarından gittikleri esnada sokağın yaklaşık 20 metresinin merdivenli ve rampalı bir sokak olduğunun görüldüğü, merdivenden çıktıktan sonra yerde ismi sonradan öğrenilen D.A.'nın 42 numaralı binanın önünde başından yaralı olarak yattığının görüldüğü, D.A.'nın 112 Ambulansına bindirilerek Taksim İlk Yardım Hastanesine gönderildiği, polislerden kaçan diğer şahısların 42 numaralı binanın merdiven boşluğuna girdiklerinin görülmesi üzerine ,şahısların burada yakalanarak gözaltına alındığı, nüfus cüzdanlarına göre bu kişilerden ikisinin 18 yaşından küçük, sekizinin 18 yaşından büyük olduğu, şahısların yakalandığı yerde merdivenin yan kısmında atılı vaziyette

3 adet kırmızı 4 adet sarı renkli üzerinde SÖZ ibareli fular, 2 adet kullanıma hazır torpil, 3 adet serum lastiği takılı el yapımı ağaç sapan, 10 adet bilye elde edildiği ve suç unsuru malzeme olarak geçici olarak el konulduğu ifade edilmiştir.

47) İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'nün 20.05.2013 tarih, 90555 sayılı değerlendirme raporunda özetle: Beyoğlu İlçesi Tarlabası Bulvarı ve Sakız ağacı mevkiinde toplanan gösterici grupların kapama noktalarındaki bariyerleri yıkmaya çalıştığı ve kapama noktalarına saldırıda bulunduğu, kapama noktalarında görev alan personelin yetersiz kalması üzerine takviye kuvvet görevlendirildiği, gösterici grupların dağılmaları yönünde uyarıldığı, ancak grupların dağılmayarak molotof kokteyli, şişe ve sapanlarla saldırması üzerine İlçe Emniyet Müdür Yardımcısının talimatı ile gösterici gruba müdahale edildiği, Taksim Meydanına çıkmak isteyen yaklaşık 50-60 kişilik yüzleri kapalı, çantalı gösterici grubun sloganlar atarak molotof kokteyli, taş, şişe ve sapan yardımıyla demir bilye atmak suretiyle saldırıda bulunması üzerine İlçe Emniyet Müdür Yardımcısının talimatıyla gösterici grubu süpürmek amacıyla görevli personelin Turan Caddesi üzerinden ilerlemeye başladığı, diğer ara sokaklarda bulunan gösterici grupları tarafından görevli personele karşı saldırıda bulunduğu, bunun üzerine verilen talimat ile uygun ve yeterli oranda göz yaşartıcı gaz kullanılmak suretiyle müdahale edildiği, gösterici grupların saldırılarını artırarak devam ettirmesi nedeniyle iki personelin yaralandığı, gözaltı işleminin yapılmadığı rapor edilmiştir.

48) İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'nün 20.05.2013 tarih, 90561 sayılı değerlendirme raporunda özetle: İstanbul Valiliği'nce 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Gününün fiziki şartlarından dolayı Taksim meydanında toplu şekilde kutlanamayacağı basın ve yayın organları tarafından kamuoyuna duyurulduğu, buna rağmen bahse konu gün kanunsuz şekilde Taksim Meydanında kutlamayı hedef haline getiren grupların 1 Mayıs 2013 günü kitlesel olarak kutlamayı hedefledikleri ve bu amaçla ülke genelindeki sempatican kitleleri Taksim Meydanına yönlendirdiklerinin bilindiği, bu bağlamda İstanbul ilinde mevcut kamu huzur, sükun ve güven ortamının devamını ve aynı zamanda kutlamalara katılmayı hedefleyen kişilerin can güvenliğinin sağlanabilmesi amacıyla gerekli emniyet tedbirlerinin alındığı, görevin içeriği ve alınacak tedbirlerle ilgili olarak görevli personelle bilgilendirme toplantısı yapıldığı, Şişli ilçesi Mecidiyeköy istikametinde olan Büyükdere Caddesi ve 19 Mayıs Caddesi kesişiminde toplanan ellerindeki bayraklardan Halkın Kurtuluş Partisi mensubu olduğu anlaşılan yaklaşık 50-100 kişilik, 19 Mayıs Caddesi üzerinde toplanan yüzleri maske ile kapalı olan yaklaşık 100-150 kişilik, Disk Binası önünde toplanan yaklaşık 200-250 kişilik gösterici gruplarının yolu yaya ve araç trafiğine kapattığı, yapılan tüm ikazlara rağmen görevli personele yönelik taş, ses bombası ve sapan yardımıyla demir bilye atmak suretiyle fiili saldırıda bulunduğu, saat 8:30 sıralarında operasyon tim amiri tarafından gösterici gruba hitaben eylemin yasal dayanağı olmadığı ve dağılmaları yönünde ikazlarda bulunduğu, yeteri kadar bekledikten sonra ikazları dikkate almayan gösterici grubun taşkınlık çıkartarak kamu düzenini bozmaya başlamaları üzerine İl Emniyet Müdür Yardımcısının talimatıyla gösterici gruba yönelik uygun ve yeterli oranda tazyikli su sıkılmak suretiyle müdahale edildiği, dağılan gösterici grupların çevredeki işyerlerine zarar vermelerini önlemek amacıyla uygun ve yeterli oranda göz yaşartıcı gaz kullanılmak suretiyle müdahalede bulunduğu, olayların devamında 19 Mayıs Caddesi üzerinde toplanan yüzleri maske ile kapalı olan yaklaşık 100-150 kişilik gösterici grubunun barikat kurarak yolu yaya ve araç trafiğine kapatması ve görevli personele yönelik taş, ses bombası ve sapan yardımıyla demir bilye atmak suretiyle fiili saldırıda bulunmaya başlaması üzerine İl Emniyet Müdür Yardımcısının talimatı ile gösterici gruba yönelik uygun ve yeterli oranda göz yaşartıcı gaz kullanılmak suretiyle müdahale edildiği, müdahalenin İl Emniyet Müdür Yardımcısının talimatı doğrultusunda yapıldığı, Çevik Kuvvet Yönetmeliği Müdahale esaslarına uygun ve yeterli oranda tazyikli su ve göz yaşartıcı gaz

kullanmak suretiyle gösterici gruba müdahale edildiği, herhangi bir gözaltı yapılmadığı, yaralı personel bulunmadığı rapor edilmiştir.

49) İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'nün 30.05.2013 tarih, 96890 sayılı değerlendirme raporunda özetle; Şişli ilçesi Halaskargazi Caddesi ve Ak Parti İlçe Binası mevkiinde toplanan gösterici grupların yürüyüş eylemi yapmak suretiyle taş, demir ve cam bilye, molotof kokteyli ve kırık camlar atmak suretiyle görevli personele fiili saldırıda bulunduğu, Disk Binası önünde toplanan yaklaşık 300-400 kişilik çeşitli gruplara mensup göstericilerin Şişli'de bulunan Disk Binası önünde toplanarak Taksim Meydanına gidebilmek için yürüyüşe geçtiği, grubun Cevahir otelin önünden yürüyüşe geçtiği esnada gösterici gruplara karşı ses yükseltici cihaz ile uyarılarda bulunduğu, grubun yürüyüşe devam etmesi üzerine talimat verilmesi ile gösterici gruba karşı uygun ve yeterli oranda tazyikli su sıkıldığı, ancak müdahalenin yetersiz kalması sebebiyle gösterici gruba karşı uygun ve yeterli oranda göz yaşartıcı gaz kullanılmak suretiyle müdahale edildiği, dağılan grupların halen yürüyüşe devam etmesi üzerine ikazda bulunduğu, yürüyüşe devam etmeleri üzerine uygun ve yeterli oranda gaz kullanılarak müdahalede bulunduğu, dağılan grupların 15-20 kişilik gruplar halinde yeniden toplanarak görevli polisler taş ve demir bilyelerle saldırımları üzerine uygun ve yeterli oranda tazyikli su ile müdahale edildiği, müdahalenin yetersiz kalması üzerine uygun ve yeterli oranda gaz kullanıldığı, grubun dağılmayarak saldırılarına devam etmesi üzerine görevli mühimmat aracıyla takviye edildiği ve gösterici grubuna karşı uygun ve yeterli oranda göz yaşartıcı gaz kullanılmak suretiyle müdahale edilerek gösterici grubunun dağıtıldığı, herhangi bir gözaltı işleminin yapılmadığı, müdahale neticesinde raporda adı geçen polis memurlarının yaralandığı rapor edilmiştir.

50) İstanbul Valiliği'nin 04.06.2013 tarih ve 7061 sayılı yazısında; 1 Mayıs 2013 günü toplantı ve gösteri yürüyüşünde bulunanlara müdahale bulunan kamu görevlileri hakkında disiplin yönünden soruşturma başlatıldığı ve halen devam ettiği, adli yönden ise ön inceleme başlatıldığı ve halen devam ettiği bildirilmiştir.

51) İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'nün 20.06.2013 tarih ve 106384 sayılı yazısında; gösteri ve yürüyüşe katılan 18 yaşından büyük 66 kişi hakkında adli işlem yapıldığı, 18 yaşından küçük 12 kişi hakkında Şişli ve Beyoğlu C. Başsavcılığında işlem yapıldığı bildirilmiştir.

52) D.A.'nın yaralanması iddiası ile ilgili olarak başlatılan disiplin işleminin kim veya kimlere yönelik olduğu, aynı konuda bir idari işlemin başlatılıp başlatılmadığı, başlatıldı ise muhatapları, işlemin içeriği ve aşamalarına ilişkin yazımıza İstanbul Valiliği'nin bila tarih ve bila sayılı yazıları ile verilen cevapta;Derneği adına İstanbul C. Başsavcılığı'na gönderilen şikayet dilekçesinde; 1 Mayıs İşçi Bayramı etkinlikleri sebebiyle Taksim Meydanında Kutlama yapmak isteyen katılımcılara emniyet yetkilileri tarafından gereksiz ve aşırı güç kullanıldığı, bu olaylarda polisin kullanmış olduğu gaz bombası kapsüllerinin isabet ettiği D.A. ve diğer 5 kişinin özellikle kafa bölgeleri olmak üzere çeşitli yerlerinden yaralandıkları olaylarla ilgili olarak soruşturmacı görevlendirildiği, yapılan tahkikatta; şikayet dilekçesinde ismi geçen yaralandıkları iddia edilen şahısların konuyla ilgili bilgilerine başvurulmak üzere davet edildiği, ismi geçen kişilerden ikisinin beyanının alındığı, ancak bu şahısların polislerin attığı gaz bombası kapsülleri ile yaralandıklarını belirtmelerine rağmen kendilerini yaralayan polisleri teşhis edemeyeceklerini belirttikleri, olayı aydınlatacak herhangi bir bilgi ve belge ibraz etmedikleri, D.A.'nın yaralanması ile ilgili olarak ailesi ve avukatları ile yapılan görüşmede disiplin soruşturmasına ifade vermeye gelmek istemediklerini, İstanbul Cumhuriyet. Başsavcılığı'na ifade vereceklerini beyan ettikleri, ancak henüz Cumhuriyet

Başsavcılığı'nda da ifade vermediklerinin tespit edildiği, şikayet dilekçesinde belirtilen polisin attığı gaz bombası kapsülleriyle 6 şahsın çeşitli yerlerinden yaralandıkları iddiasından başkaca olayı aydınlatacak herhangi bir bilgi, belge ve görüntü kayıtlarının bulunmaması ve ifade veren şahısların da teşhiste bulunamayacaklarını beyan etmeleri nedeniyle sübut, delil, bilgi ve belge elde edilemediği, herhangi bir görevli tespitinin mümkün olmadığı bildirilmiştir.

53) İçişleri Bakanlığı'na yazılan 02.08.2013 tarih ve 3546 sayılı yazımız ile; D.A. ve yasal temsilcileri tarafından maddi-manevi tazminat talepli bir başvurunun yapılıp yapılmadığı, başvuru yapılmış ise başvuru sonucu, ayrıca 1 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul Taksim Meydanı ve civarında toplantı ve gösteri yürüyüşünde bulunanlara karşı kolluk tarafından yapılan müdahale ve İstanbul Valisi M.'nin 01.05.2013-02.05.2013 tarihlerinde D.A. hakkında yapmış olduğu basın açıklamaları nedeniyle İstanbul Valisi M.hakkında **idari ve disiplin yönünden** işlem yapılması için talepte bulunulup bulunulmadığı hususları sorulmuş, ilgili yazımıza **İçişleri Bakanlığı'nın 27.08.2013 tarih ve 23333 sayılı yazıları** ile verilen cevapta D.A. vekillerinin 06.05.2013 tarihli dilekçeleri uyarınca işlemlerin devam ettiği bildirilmiştir.

C) Araştırma Bulguları

Şikayet başvuruları hakkında Kurumumuzca yapılan inceleme ve araştırmaya esas olmak üzere;

54) 1 Mayıs Kutlamaları ile İstanbul Valisi M.'nin 01.05.2013-02.05.2013 tarihlerinde yapmış olduğu basın açıklamalarına ilişkin görüntü ve haber içeren yayıncı kuruluşların ana haber kayıtlarına ait CD'ler RTÜK ve Anadolu Ajansından istenilmiş ve RTÜK'ten 2 adet CD ile Anadolu Ajansı'ndan 1 adet CD gönderilmiştir. İstanbul Valiliği tarafından da 1 Mayıs 2013 günü İstanbul'un değişik caddelerinde gerçekleşen toplantı ve gösteri yürüyüşleri ile polisin müdahale görüntülerini içeren CD'ler Kurumumuza gönderilmiştir.

Gönderilen CD'ler izlenilmiş, 10 adet CD'nin teknik bilgi gerektirmesi sebebiyle konunun uzmanı bir kişi tarafından incelenerek görüntü ve ses çözümünün yapılması amacıyla TRT Genel Müdürlüğü'ne gönderilmiş ve uzman kişi tarafından rapor hazırlanmıştır.

55) Raporda ayrı ayrı çözümlenen görüntü karelerinde özetle; göstericilerin mobil tuvaletleri barikat kurmak ve yolları kapatmak için kullandıkları, polisin müdahalesi sırasında kimden olduğu belli olmayan bir sesin polise "satılmış köpekler" şeklinde ifadeler kullandığı, Şişli Camii Önünde yapılan eylemde göstericilerin polise taş attıkları, polisin göstericileri dağıtmak için yaklaşık 45 derecelik açı ile gaz kullandığı, göstericilerin sokakları ve çöpleri yaktıkları, gösteri yapan kişilerin polise müstehcen el-kol hareketleri yaptığı, "her yer Taksim her yer direniş" şeklinde sloganların atıldığı, Mecidiyeköy'de göstericiler içerisinde maskeli kişilerin sapan, sopa ve taş kullanarak polise saldırdığı, Mecidiyeköy'de göstericilerin yola çöp bidonu ve çeşitli şeyleri atarak yolu kapamaya çalıştıkları, gruptan bir kişinin polise müzik eşliğinde yolu kapatmak istediklerini söylediği ancak polisin sokağı-caddeyi kapatamazsınız diyerek uyardığı, **Tarlabası'nda D.A.'nın elinde molotof kokteyline benzer bir cisim görüldüğü, D.A. ve arkadaşlarının sloganlar attığı ve sapanlarla polise taş atıldığı, D.A.'nın videonun ilerleyen kısımlarında da elindeki cismi bırakmadığı, taş atan arkadaşlarının yanında olduğu, yüzleri maskeli olan şahısların polise yoğun bir şekilde taş attıkları,** binaların pencerelerine çıkarak oradan da polise cisim atan kişilerin olduğu, polisin göstericilere karşı toplamda 8 biber gazını yaklaşık 15 derecelik açı ile sıktığı, ancak kask takmadığı için kask numarasının belirtilemediği, Taksim'de göstericilerin mobese kameralarını ellerinde bulunan küreklerle kırdıkları, göstericilerin yaklaşık 3-4 metre

mesafeden 5-6 tane polise büyük cisimler ve taş atarak saldırdıkları, eylemcilerin ellerinde bulunan fişek atıkları bir kutu ile polisi hedef alarak ateş ettiklerinin görüldüğü belirtilmiş ve bu tespitlere ilişkin görüntüler fotoğraf karesi şeklinde raporda yer almıştır.

56) İstanbul Valisi M.'nin basın açıklamalarına ilişkin ses çözümlerinin incelenmesinde;

1 Mayıs 2013 Günü yapılan basın toplantılarında; maalesef bu müdahaleler sonucunda emniyet güçlerimize yapılan saldırılar sonucu olaylarda yaralanan sivil vatandaşlarımızda olmuştur. Bu sivil yurttaşlarımızdan 3 tanesinin farklı hastanelerimizde tedavileri devam etmektedir. Bunlardan 1 tanesi kafa travması nedeniyle ameliyat edilmiş şu anda hastanede yatmaktadır. Bu vakayla ilgili marjinal grupların, radikal grupların taşlaması sonucunda yaralan 1 yurttaşımız olduğu konusunda net olarak elimizde bilgi mevcuttur. Dolayısıyla ameliyat olmuş kafa travması geçirmiş sivil yurttaşımızın da saldırıya maruz kalma biçimi kendi atmış oldukları taşlar sonucudur bu nettir. Elimizdeki bilgilerle bunu ifade edebiliyorum. Diğer 2 yaralının da ne şekilde yaralandıkları konusu tarafımızdan hassasiyetle incelenmektedir...3 sivil yaralının değerlendirilmelerinin sonucunda baktığımızda farklı marjinal grupların üyeleri olarak elimizde kayıtlı oldukları ve bu marjinal grupların üyeleri oldukları da bilinmekte. Dolayısıyla kendilerine elbette ki sağlık diliyorum, geçmiş olsun dileklerimi iletiyorum. ...**Bu vesileyle başta ulaşım, transfer, güvenlik konularıyla ilgili almış olduğumuz tedbirler sonucunda bu bahar gününü bu bayram gününü evlerinde geçirmek zorunda kalan veyahut arzu ettikleri gibi geçiremeyen değerli İstanbullulardan da özür diliyorum.**

2 Mayıs 2013 gününde yapılan basın açıklaması: Bize diyorlar ki gaz sıktınız ne sıkacaktık? Kurşun sıkacak değildik galiba elbetteki suyumuzu ve gazımızı kullandık. Sudan ve gazdan ölen var mı arkadaşlar? Yaptığımız hiçbir eksik işlem yoktur. Yanlış işlem de yoktur vicdanen de hukuken de bunu açıkladım. Fevkalade doğruyu yaptık...Emniyet mensupları ile güvenlik mensupları ile taşlı yapmış olduğu çatışmadan görüntüler vardır. Dolayısıyla anası ile birlikte teyzesine giden bir kız çocuğu değildir. D., 19 yaşında bir kızımız örgüt üyesi örgüt üyesi derken kastettiğim şudur. Marjinal grup üyesidir. Kaydı vardır bizde...Arzu edilen her yere başvurulabilir. Dünyanın ne kadar mahkemesi ülkemizin de ne kadar yüce mahkemesi varsa hepsine müracaat edebilir. Özellikle bende müracaat edilmesini arzu ederim." şeklinde açıklamada bulunduğu rapor edilmiştir.

57) 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun 19. Maddesi ve Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 25. maddesi uyarınca ilgili Kamu Denetçisi tarafından, iddia edilen olayların mağduru olarak belirtilen D.A.'nın dinlenilmesine karar verilmiş, dosya arasında bulunan nüfus kayıt örneğine göre olay tarihinde 18 yaşından küçük olan D.A.'nın yasal temsilcileri ile irtibata geçilmiş ve yukarıda anılan yasal düzenlemeler uyarınca **06.07.2013** tarihinde Kurumumuz tarafından görevlendirilen uzmanlar, D.A. ve yasal temsilcileri ile vekilleri huzurunda görüşme yapmıştır.

58) D.A. vermiş olduğu beyanında; 1 Mayıs'ın işçinin ve emekçinin bayramı olması, insanların birlikteliklerini ve güçlerini göstermek amacıyla alanlara çıkmak istemeleri nedeniyle Taksim'de kutlamalara akrabalarıyla katılmaya karar verdiğini ancak arbede arasında istemeden değişik grupların içinde bulunduğunu, yürüyüşe Şişli'den başladığını, polis müdahalesi ile karşılaşınca yaralanma olayının meydana geldiği Tarlabaşı'na doğru dağılmak zorunda kaldıklarını, ilk müdahalenin biber gazı ile Şişli'de yapıldığını, birebir göremediğini

ancak muhtemelen kapsül tarzı biber gazı kullanıldığını, polis ile çok kısa mesafede yakınlaşmadıklarını, o nedenle biber gazının ne kadar mesafeden vücuduna isabet ettiğini bilmediğini, polisin biber gazını ortaya attığını, polis müdahalesi başlamadan önce içinde bulunduğu topluluktan veya kendisi tarafından polise taş, molotof gibi maddelerin atılmadığını, yaralanmasının neden, nasıl, kim veya kimler tarafından gerçekleştirildiğini göremediğini, biber gazının etkisini azaltmak için yüzünün kapalı olduğunu, olay günü elinde sirke şişesi olduğunu, biber gazının etkisini bildiğinden gazın etkisini azaltmak için sirke şişesini sabah yanına aldığını, herhangi bir sivil toplum örgütü, dernek veya gruba resmi üyeliğinin olmadığını, Taksim Meydanı ve civarı güzergahlarda 1 Mayıs günü toplantı ve gösteri yürüyüşüne İstanbul Valiliği'nce izin verilmediğini bildiğini, ancak polisin bu derece sert bir müdahalede bulunacağını bilmediğini beyan etmiştir.

59) Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından görevlendirilen ilgili uzmanlar ile D.A. ve yasal temsilcileriyle Maslak Kasırları Mabeyni Hümayun Binası'nda 06.07.2013 tarihinde yapılan görüşmede D.A. ve yasal temsilcilerine şikayetçi olup olmadıkları, ilgili idare ile uzlaşmak isteyip istemedikleri hususları sorulmuş, D.A. vekillerinden avukat U. A. aç şikayet ve uzlaşma konularında daha sonra beyanda bulunacaklarını belirtmiştir. D.A. vekili G. T. 05.08.2013 tarihli dilekçesinde Kamu Denetçiliği Kurumu nezdinde şikayetçi olmadıklarını, uzlaşmak istemediklerini bildirmiştir.

VI-HUKUKİ DEĞERLENDİRME

D) Hukuka Uygunluk Denetimi Yönünden

a) Kolluk kuvvetlerinin güç kullanımı açısından şikayet başvurusunun değerlendirilmesi

60) Şikayete konu olayların mağduru D.A. 27.11.1995 doğumlu olup, İstanbul'da ikamet etmektedir. 1 Mayıs 2013 günü "Emek ve Dayanışma Günü Kutlamaları" nedeniyle katıldığı gösteri yürüyüşü sırasında Tarlabası Bulvarı Kırlangıç Sokak 42 no.lu bina önünde kafasından yaralanmış şekilde polis tarafından bulunmuş ve 112 Ambulansı ile hastaneye götürülmüştür. Künt kafa travması sonrası bilinç bozukluğu nedeniyle Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde acil servise getirilen D., yapılan tetkikleri sonrası sağ temporabazal açık çökme kırığı tanısıyla beyin cerrahi servisi tarafından ameliyata alınmış, harici muayenesinde sağ dış kulak yolunu da içine alan yaklaşık 2-3 cm boyutunda parçalı cilt-ciltaltı kesisi ve sefal hematom izlenmiştir. 01.05.2013 günü geçirdiği ameliyattan sonra Medikal Park Hastanesi yoğun bakım ünitesine sevki yapılan D. 06.05.2013 günü taburcu edilmiştir.

61) Yaşı küçük D.A.'nın yasal temsilcileri ve vekilleri şikayet konusu olaylarla ilgili olarak Kurumumuz nezdinde herhangi bir şikayette bulunmamıştır. Ancak iddia edilen olayların aydınlatılması bakımından Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından görevlendirilen uzmanlar tarafından İstanbul'da D.A. ve yasal temsilcileri ile görüşme yapılmış, D.A.'nın iddia edilen olaylara ilişkin beyanları alınmıştır. D.; polisin ilk müdahalesinin Şişli'de biber gazı ile başladığını, arbede oluşunca kaçıp korunmaya çalıştığını, polisin biber gazını ortaya attığını, polis ile çok yakın mesafede karşı karşıya gelmediğini, bu nedenle ne kadar mesafeden

vücuduma isabet ettiğini bilemediğini, yaralanmasının neden, nasıl, kim veya kimler tarafından gerçekleştirildiğini göremediğini beyan etmektedir.

62) 1 Mayıs Günü polislin müdahalesi nedeniyle D.A. ve diğer 5 kişinin yaralandığı iddiasıyla yapılan şikayet üzerine İstanbul Valiliği tarafından yürütülen idari soruşturmada olayı aydınlatacak herhangi bir bilgi, belge ve görüntü kaydının bulunmaması ve ifade veren şahısların da teşhiste bulunamayacaklarını beyan etmeleri nedeniyle sübut delil, bilgi ve belge elde edilemediği, herhangi bir görevlinin tespitinin mümkün olmadığının bildirildiği görülmektedir. İstanbul C. Başsavcılığı'nın 26.08.2013 tarihli yazıları ile de; yaralama iddialarıyla ilgili olarak olay günü görev yapan kolluk amir ve görevlileri hakkındaki soruşturmanın halen devam ettiği bildirilmiştir.

63) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1.maddesi taraf devletlere yargı yetkisi içindeki herkese Sözleşmede yer alan hak ve özgürlükleri tanıma yükümlülüğü getirmektedir. Bu yükümlülük öncelikle iç hukuk kurallarının sözleşme ile uyum içinde olmasını gerektirir. Günümüzde AİHS, AİHM'nin içtihatları ile yaşayan bir hukuk belgesi haline gelmiştir. Bu nedenle AİHS, AİHM kararları ile birlikte değerlendirilip iç hukukta temel alınması gerekmektedir. AİHM, sözleşmenin 3.maddesinin devlete üç tür yükümlülük yüklediği şeklinde yorumlamaktadır. Birincisi hiç kimseye “işkence ve kötü muamele yapmama yükümlülüğü”, ikincisi bireyi “işkence ve kötü muameleye karşı koruma” yükümlülüğüdür. Üçüncüsü “işkence ve kötü muameleyi soruşturma” yükümlülüğüdür. Bu bağlamda; Devlet görevlilerinin kuvvet kullandığının tartışmalı olmadığı durumlarda işkence ve kötü muameleden dolayı devletin sorumluluğunun kanıtlanmasında kullanılan kuvvetin sadece orantısız olmadığının gösterilmesi beklenir. Diğer taraftan kötü muamele iddiasının sorumlusunun bir başkası olması halinde ise devletin yukarıda belirtilen ikinci yükümlülüğü söz konusu olur. Her iki yükümlülüğün sonucu olarak da devletin, işkence ve kötü muamele iddialarının sorumlularının tespiti için etkin soruşturma yapma yükümlülüğü vardır.

64) Şikayetçiler, polislin attığı gaz bombası kartuşunun D.A.'nın başına isabet etmesi neticesinde yaralandığını iddia etmektedir. İstanbul Valiliği tarafından D.A.'nın polis tarafından atılan gaz kapsülü ile yaralanmadığına dair veya ne şekilde yaralandığına ilişkin bir açıklama yapılmamıştır. Kurumumuzca yapılan araştırma ve inceleme sırasında da İstanbul Valiliği tarafından D.'nin ne şekilde, kim tarafından yaralandığına ilişkin bir bilgi, belge veya görüntü kaydı dosyaya sunulmamıştır. Bunun adli makamlarca çözüleceği şüphesizdir. İstanbul Valiliği tarafından gönderilen ve Kurumumuz tarafından KDK 02.03 olarak adlandırılan CD'de bulunan “01052013 haber kanalı görüntüsü” isimli klasörde D.'nin 42 no.lu bina önünde yaralı vaziyette yattığı, hemen akabinde polislerin olay yerine doğru koştuğu, bu esnada binanın içinden çıkan bir kişinin “D.” diye bağırarak D.'i bina içine çektiği, D.'nin bina önünde yaralı olarak yattığı sırada bulunduğu yerden dumanların yükseldiği görülmektedir. Görüntü kayıtlarında ayrıca 42 no.lu binanın üst katında pencereden olayları izleyen kişinin burnunu kapattığı, olay yerine gelen polislerin gaz maskeleri ile olaya müdahale ettiği, dumanın yoğun şekilde yükseldiği izlenmiştir. Söz konusu bu tespitler bizi, D.'nin bulunduğu yerden yükselen dumanın biber gazı olduğu kanısına ulaştırmaktadır. RTÜK, Anadolu Ajansı ve İstanbul Valiliği tarafından dosyaya sunulan CD'lerin hiçbirinde D.'nin yaralanması öncesini ve esnasını gösteren bir görüntüye rastlanmamıştır.

65) AİHS'nin, işkence ve kötü muamele iddialarında devlete yüklediği yükümlülükler ve D.'nin yaralanmasına ilişkin görüntü kayıtları ile yukarıda yapılan tespitler birlikte değerlendirildiğinde; kolluğun kuvvet kullandığının tartışmasız olduğu söz konusu olaylarda polislin attığı biber gazı kartuşunun isabet etmesi nedeniyle D.A.'nın yaralandığı sonuç ve

kanaatine varılmıştır. Ancak bu aşamada hem adli hem de idari yönden devam eden soruşturmaların varlığı da gözetilerek Kurumumuzun bu tespitinin dosyadaki bilgi, belge ve görüntü kayıtlarına dayalı olarak yapılmış olduğu, şikayetin mahiyetine göre değerlendirmenin Kurumun yetkisi kapsamında kaldığı gözden kaçırılmamalıdır.

66) AİHM içtihatları uyarınca, bir kötü muamelenin 3.madde kapsamına girebilmesi için belli bir asgari şiddet seviyesine ulaşması gerekir. Bunun değerlendirilmesi, olaydaki muamelenin niteliği ve bağlamı, uygulamanın şekli ve yöntemi, süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve bazı durumlarda da mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi koşullara bağlıdır. D.A.'nın açık çökme kırığı tanısıyla ameliyat edildiğinin bildirildiği hastane raporları müdahalenin ağırlığını ortaya koyacak ispat niteliğindedir. Yukarıda "mevzuat" bölümünde açıklanan ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri uyarınca da olay tarihinde 18 yaşından küçük (çocuk) olan D.'nin hem kullanılan biber gazının etkilerini hem de yaralanmasının fiziksel ve ruhsal etkilerini yetişkin bir insana göre daha yoğun ve uzun süreli yaşayacağı aşikardır.

b) Kolluk kuvvetleri tarafından uygulanan müdahalenin şekli ve orantılılığının değerlendirilmesi

67) BM İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinin 5., Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 7., İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin 3.maddesinde hiç kimseye işkence yapılamayacağı, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamayacağı, İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin 2.maddesinde; taraf devletlerin , yetkisi altındaki ülkelerinde işkenceyi önlemek için etkili kanuni, idari, adli veya başka tedbirleri alacakları, hiçbir istisnai durumun işkencenin uygulanması için gerekçe gösterilemeyeceği düzenlenmiştir.

68) BM tarafından belirlenen "Kolluk Güçleri Görevlilerinin Davranışlarına İlişkin İlkeler"de **kolluğun güç kullanımının istisna olması ve kullanılan gücün öngörülen amaçla orantılı olması gerektiği**, yine "BM Kolluk Güçleri Görevlileri Tarafından Kuvvet ve Ateşli Silahların Kullanılması Hakkında Temel İlkeler"de **kolluk gücü görevlilerinin görevlerini yerine getirirken kuvvet ve ateşli silahların kullanımına başvurmadan önce mümkün olduğu ölçüde şiddet içermeyen araçları kullanacakları**, kuvvet ve ateşli silahların kullanımına herhangi bir ümidin kalmaması durumunda, kullanımın kaçınılmaz hale geldiği zaman başvurabilecekleri düzenlemelerine yer verilmiştir. Dolayısıyla kolluk, yalnızca daha hafif yöntemlerle çözemediği durumlarda, gerekli olduğunda ve olayı çözmeye yetecek derecede orantılı olarak güç kullanabilir.

69) AİHM, kamu düzeni ve ulusal güvenlik nedenlerinden dolayı, sözleşmec devletlerin toplantı yapılmasını izne bağlamasını 11. madde anlayışına ters olmadığını not etmektedir. Anayasanın 34. ve 2911 Sayılı Yasanın 10. maddeleri göz önünde bulundurulduğunda halka açık gösterilerin düzenlenmesi için hiçbir izne gerek olmadığını, bildirim usulünün benimsendiğini görmekteyiz. Ulusal mevzuatımıza paralel olarak AİHM içtihatları da bildiri yapılmadığı takdirde, gösterinin kanundışı olacağına kanaat getirmektedir. Ancak AİHM, kanundışı bir durumun toplantı özgürlüğünün ihlal edilmesini haklı göstermeyeceğini yerleşik içtihatlarında hatırlatmaktadır. 1 Mayıs 2013 günü Taksim Meydanı ve civarında kutlama yapılması İstanbul Valiliği tarafından uygun görülmemiş, 1 Mayıs 2013 gününden önce mutad araçlarla halka duyurulmuş, başvuru sahibi tüzel kişilere de tebliğler yapılmış, ayrıca miting alanları da belirlenmiştir. Bu bağlamda; **1 Mayıs 2013 günü**

Taksim Meydanı ve civarında yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin **yasa dışı** olduğu tartışmasızdır. D.A. de beyanında Taksim ve civarında toplantı gösteri yürüyüşü yapılamayacağından haberi olduğunu beyan etmiştir.

70) İstanbul Valiliği tarafından gönderilen bir kısım CD'ler (KDK 02.03, KDK 02.04, KDK 02.05, KDK 02.07) olaylar esansında kolluk kuvvetlerince çekilen video kayıtlarını içermektedir. Bu CD'ler D.A.'nın yaralandığı yer olan Tarlabası Bulvarı, Taksim Meydanı, Dolapdere, Mecidiyeköy Caddesi ve civarı yerlerde gerçekleştirilen gösterilerin birçok safhasını göstermekle birlikte, D.'nin başından yaralanmasına neden olan göz yaşartıcı bombanın atılmasından önceki ve atılması esnasına ilişkin görüntüleri içermemektedir. Söz konusu görüntü kayıtlarında; gösteriye katılanların çoğunluk olarak gençlerden oluştuğu, bunların büyük çoğunluğunun yüzlerinin aynı renk (sarı ve kırmızı) bezle kapalı olduğu ve boyunlarında yine kırmızı fularların bulunduğu, müdahalede bulunan polisler sapanla taş ve bilye attıkları, bir kısım göstericilerin sokak aralarından ve metruk binaların pencerelerinden taş attıkları, çöp konteynırlarını barikat yaptıkları, "ya zafer ya ölüm" şeklinde sloganlar attıkları görülmektedir. Tarlabası'nda gerçekleşen gösterilerin görüntü kayıtlarında D.A.'nin göstericiler arasında olduğu görülmektedir. (KDK 02.04) **Söz konusu görüntü kayıtlarında; ara sokakta yüzü sarı renk bezle kapalı, boyunlarında kırmızı fular bulunan ve "Ya zafer Ya ölüm" şeklinde slogan atarak sapanla ve elleri ile taş atan 7-8 kişilik bir grubun olduğu, D.'nin da aynı grup içerisinde yüzü sarı bezle kapalı, boynunda kırmızı fular ve elinde "ağzında bez bulunan bir şişe" ile taş atan göstericilerin hemen arkasında durduğu, polis müdahalesine ilişkin bir görüntünün bulunmadığı izlenmiştir.** Yine aynı CD içerisinde yer alan fotoğraflarda (Taş atma olayından önce veya sonra olduğu anlaşılamamakla birlikte) D.A.'nin, yukarıda anlatıldığı şekilde taş atan sırt çantalı bayanla ara sokakta birlikte yürüdüğü, bu bayandan limon aldığı, elinde herhangi bir şişenin bulunmadığı, yüzlerinin yine aynı şekilde kapalı olduğu, ilerledikleri tarafın aksi yönünde bir kısım barikatların olduğu ve dumanların yükseldiği görülmektedir. D., elinde bulunan şişenin sirke şişesi olduğunu, olay günü sabahında evden çıkarken biber gazının etkisini azaltmak için yanına aldığını beyan etmektedir. İstanbul Valiliği tarafından gönderilen bilgi ve belgelerde söz konusu şişenin molotof olduğunun ispatına yarar bir delil bulunmamaktadır. İstanbul C. Başsavcılığı tarafından verilen yazı cevaplarından da D.A. hakkında patlayıcı madde bulundurma suçundan soruşturma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Şikayet olunan idare tarafından söz konusu şişenin molotof olduğu iddia edilmiş ise de mevcut eldeki bulgular bizi şüpheden öteye götürmemektedir. Ayrıca söz konusu CD kayıtlarında D.A.'nin taş atan göstericilerin yanında bulunduğu görülmekte ise de; D.'nin taş veya molotof attığına ilişkin bir kayıt da mevcut değildir. D.A. hakkında 2911 sayılı yasaya muhalefet suçundan soruşturma yürütüldüğü de gözetilerek söz konusu tespitlerin eldeki bulgular doğrultusunda yapıldığı, D.A.'nin barışçıl olmayan bir gösteriye katılıp katılmadığı hususunun kesin olarak kanıtlanmış sayılamayacağı hatırdan çıkartılmamalıdır. Sonuç olarak; mağdur D.'nin 2911 sayılı Kanuna muhalefet edip etmediğinin adli mercilerce açığa kavuşturulacağı, ancak yüzünün belli bir grubun mensubu olduğunu tanıttak aynı renk bez maske ile kısmen örttüğünün saptandığı, elindeki şişenin sirke şişesi mi yoksa molotof kokteyli şişesi mi olduğu saptanamadığı ifade edilebilir.

71) Müdahalenin şeklinin değerlendirilmesinde; TRT Genel Müdürlüğü tarafından yapılan ses ve görüntü çözüm raporunda incelemeye tabi sınırlı sayıdaki müdahale görüntüsünde 8 adet biber gazının göstericilere karşı 15 derecelik açı ile atıldığı tespit edilmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere, D.A.'nin biber gazı kapsülü ile yaralandığı (başucunda duman çıkaran gaz kapsülü görülmektedir.) Kurumumuzca kabul edilmektedir. Somut şikayetin incelenmesinde sorunun, D.'nin yaralanmasına neden olan biber gazının kullanılma şekli olduğu görülecektir. Polisler tarafından göz yaşartıcı bombanın nasıl atıldığı

görülemese de, etkisi dikkate alındığında, atışın direkt ve gergin bir atış (“yatay ya da 45 derecelik açının daha aşağısında bir eğimle”) olduğu çan şeklinde yapılan bir atış (“bu durumda göz yaşartıcı bombanın havada patlaması ve göstericilere değmesi halinde yaralanmayı önleyecek şekilde yere düşmeden önce parçalanması amacıyla atıcı yukarıya doğru kaldırılmaktadır”) olmadığı düşünülmektedir. Bu düşüncemizi çözüm raporundaki tespitler de kuvvetlendirmektedir.

72) İstanbul Valiliği tarafından dosyaya sunulan ve Kurumumuzca KDK 02.05 olarak adlandırılan CD’de 1 Mayıs-Tarlabaşı isimli klasörde yer alan görüntülerin el koyma tutanağı ve değerlendirme raporlarında bahsedilen olayların bir kısmı ile örtüştüğü, zira gösterilerin kısım kısım kayıt altına alındığı, söz konusu CD’de polisin anonsuna ilişkin bir görüntüye rastlanmadığı, ancak yüzü maskeli bir grubun barikat halindeki polisler ve polislerin önündeki toma aracına sapanla taş attıkları, etkisi ve atılış şekli gözetilerek molotof olduğu değerlendirilen patlayıcı maddeler attıkları, bunun üzerine tomanın yüzü maskeli göstericilere karşı su ile müdahalede bulunduğu, görüntülerin ilerleyen aşamalarında ara sokaklarda polisin biber gazı ile müdahalede bulunduğu, grupların sokak aralarında taş atmaya devam ettikleri ve bir kısım araçların camlarının kırılmış olduğu görülmektedir. Aynı CD’de D.’nin yaralandığı 42 no.lu bina içerisinde bulunan göstericilerin gözaltına alınmalarına ve ele geçen suç eşyalarına ilişkin görüntüler de izlenmektedir. Ayrıca söz konusu suç eşyaları 02.03 no.lu CD’de yer alan “ 1 Mayıs–Tarlabaşı olayları” isimli klasörde ayrıntılı olarak gösterilmiş, ele geçen demir bilyeler izlenmiştir. Aynı CD’de metruk binaların içindeki göstericilerin su ile müdahalede bulunan tomalara taş attıkları da görülmektedir. İzlenen CD kayıtlarının büyük kısmının El koyma tutanağı ve değerlendirme raporları ile örtüştüğü görülmekle birlikte görüntülerin kısım kısım olması sebebiyle 1 Mayıs günü toplantı ve gösteri yürüyüşünde bulunan herkesin barışçıl olmayan bir gösteri içinde olduğu söylenemez. Ancak görüntü kayıtları ile de örtüşen olay tutanakları dikkate alındığında polise taş, molotof atan, kamu ve şahıs mallarına zarar veren bir kısım göstericilerin saldırgan, direniş içinde, barışçıl olmayan gösteri içinde oldukları da aşikardır. **Bu tür toplumsal olaylarda barışçıl gösteride bulunmayan, topluluğu provoke eden, kolluk güçlerince kendilerine müdahale edilmediği halde çeşitli araç ve yöntemlerle kolluk güçlerine saldıran ve barışçıl kitlelerin arasına karışan bireylerin ve/veya grupların olduğu bir gerçektir. Bu anlamda, devletin, barışçıl gösteri yapan topluluğun toplantı ve ifade özgürlükleri ile ilgili pozitif yükümlülüğünü koşulsuz yerine getirmesinin istenmesinin ne derece hakkaniyete uygun olacağının tartışılması gerekir.**

73) Barışçıl olmayan toplantılara müdahale edilebilir, ancak dağıtma ve yakalama amacıyla uygulanan gücün de orantılı olması gerekir. Bir kısım göstericilerin şiddet hareketleri toplanma eyleminin barışçıl olma özelliğini ortadan kaldırıyorsa AİHS 11.maddesi bu eylemi korumaz. Ancak göstericilerin bir kısmı tarafından başvuru şiddet sınırlı kalmış ve toplanmanın genel olarak barışçıl olma özelliğini ortadan kaldırmamış ise 11.madde hükümleri bu gösteri ve toplantıya uygulanmaya devam eder. AİHS’nin 3.maddesinde işkence ve kötü muamele mutlak bir ifadeyle yasaklanmıştır ve sözleşme kapsamındaki diğer birçok haktan farklı olarak hiçbir istisnaya yer vermemektedir. Bu maddenin tanıdığı hakların kullanımı 15.maddeye göre savaş ve benzeri durumlarda dahi askıya alınmaz. AİHM, terörizm ve organize suçlar gibi en zor koşullarda dahi, kişinin eylemi ne olursa olsun, sözleşmenin işkence ve insanlık dışı muameleyi kesin, mutlak, istisnasız bir şekilde yasakladığını kararlarında vurgulamıştır.(Bkz. AİHM, Chahal-İngiltere Kararı, 15.11.1996, 22414/93 ve AİHM, Labita-İtalya Kararı, 06.04. 2000, 26772/95). Dolayısıyla sözleşmenin 3.maddesi bakımından ilgilinin işlediği iddia edilen suçun niteliğinin bir önemi yoktur. (Bkz. AİHM, Gäfgen-Almanya Kararı, 01.06.2010,22978/05)

74) Hiç kimsenin işkence veya zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya tabi tutulmamasını öngören İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 5., Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 7.,İşkence ve diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşmenin 2., Anayasanın 17/1, 17/2, 17/3 ve 19., TCK'nın 74/1-c, 94. ve 96. maddelerini de dikkate alarak AİHS'nin 3.maddesi kapsamında somut şikayeti değerlendirdiğimizde; D.A.'nın yaralanmasının belli bir yoğunlukta olduğu, polis müdahalesinin asgari şiddet seviyesine ulaştığı, polisin müdahalesi sonucu gerçekleştiği değerlendirilen yaralanmanın “kötü muamele” kapsamında olduğu, D.'nin ve diğer kaçan göstericilerin takipleri sırasında polisin ikaz ve anonsta bulunduğu dair bir tespit yapılamadığı, D.'nin eylemi her ne olursa olsun bu derece ağır bir yaralama sonucunu doğuran müdahalenin uygun bir karşılık olamayacağı, sonuç olarak yaralama sonucunu doğuran polis müdahalesinin hem ulusal mevzuatımız (2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu madde 16, Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği 25.madde,15.02.2008 tarihli İçişleri Bakanlığı'nın Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatları Kullanım Talimatı, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün 1 Mayıs 2013 Görev Talimatı) hem de yukarıda açıklanan uluslararası mevzuat uyarınca hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

75) Biber gazının, Avrupa Konseyi üye ülkelerinin belirli bir kısmında göstericilerin durdurulması, hatta taşkınlık halinde dağıtılması için kullanıldığı, bu gazın 13 Ocak 1993 tarihli Birleşmiş Milletler «Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretimi, Stoklanması ve Kullanımının Yasaklanması ve İmhası (KSS)» Sözleşmesinin ekinde belirtilen toksik gazlar arasında bulunmadığı, ayrıca KSS'ye göre, iç ayaklanmaların bastırılması da dahil olmak üzere asayişin sağlanması bu araçların kullanımı için izin verilmiş alanlar olduğu dikkate alınarak, biber gazının kullanımına ilişkin ayrıntılı değerlendirme aşağıda “hakkaniyet” kısmında ele alınacaktır.

c) Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı yönünden değerlendirme

76) Bir toplumda hukukun üstünlüğü ve demokrasiden bahsedebilmek için toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının güvence altına alınmış olması gerekir. Zira bu hak, kişilerin düşüncelerini topluma aktarmasında en etkin araçlardan biridir. Bu hakkın etkinliği, kişilerin diğer kişi ve gruplar ile birlikte ve de herkes tarafından kullanılabilmesi nedeniyle kolektif yapısından ve özgürlük dışında başkaca siyasi ve ekonomik bir kuvvete sahip olunmasını gerektirmemesinden kaynaklanmaktadır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının bu niteliği, kamu düzeninin tehdit edilmesi sonucunu da beraberinde getirmektedir. Bir taraftan kişilere bu hakkın tanınması önem arz ederken diğer taraftan devlete özgürlük ve güvenlik arasındaki dengeyi sağlama yükümlülüğü yüklenmektedir. Demokratik hukuk devleti olmanın gereği olarak devletin, özgürlüğün kullanılmasına müdahale etmeme yükümlülüğünün yanında kişilerin bu özgürlüğü güvenceli bir biçimde kullanmasını sağlama pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır.

77) AİHS'nin 11.maddesinde “1-Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir. 2- Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz.” hükmüne yer verilmiştir.

78) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 34.maddesinde düzenlenip koruma altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda düzenlenmiştir. Buna göre, herkes önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir. İç hukuk mevzuatımız gereği, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bir izne tabi değildir. Ancak 2911 Sayılı Kanunu'n 10.maddesi uyarınca bu hakkın kullanımında bildirim usulü kabul edilmiştir. Zaten AİHM kararlarında, kamu düzeni ve ulusal güvenlik nedenlerinden dolayı sözleşmecî devletlerin toplantı yapılmasını izne bağlamasınının 11. madde anlayışına ters olmadığını belirtmektedir.

79) 1 Mayıs 2013 günü Taksim Meydanı ve civarında yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşüne yapılan müdahalenin yasal dayanağı 2911 sayılı yasadır. Dolayısıyla müdahalenin, Sözleşmenin 11.maddesinin 2.fıkrası anlamında "kanunla öngörüldüğü" dikkate alınmalıdır. Diğer taraftan, söz konusu müdahale 11. maddenin 2. fıkrasında belirtilen meşru amaçlardan kamu düzeninin sağlanması, kamu güvenliğinin korunması amaçlarını da taşımaktadır. Burada üzerinde durulması gereken husus, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığıdır. AİHM, devletlerin yalnızca barışçıl toplantı hakkını korumakla değil aynı zamanda bu hakka dolaylı olarak usulsüz sınırlamalar getirilmesinden kaçınmakla da yükümlü olduklarını, 11. maddenin esasen bireyi, güvence altına alınan haklarını kullanırken kamu güçlerinin keyfi müdahalelerine karşı korumayı hedeflediğini, üstelik bu hakların etkin şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla pozitif yükümlülükler de doğurabileceğini belirtmektedir (AİHM, Djavit An-Türkiye kararı, 20.02.2003, 20652/92).

80) Emek ve Dayanışma Günü olarak kutlanan 1 Mayıs'ta, Taksim ve civarında yapılan gösteriler 2911 sayılı yasa uyarınca yasa dışıdır. Ancak BM İnsan Hakları Evrensel Beyanamesinin 20., Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 21.ve AİHS'nin 11. Maddesi ile AİHM'nin yerleşik içtihatları dikkate alındığında barışçıl nitelikteki gösterilerin yasa dışı olması bireylerin bu hakkı kullanmasına engel teşkil etmez. Taksim meydanı ve civarı caddelerdeki gösterilere ilişkin görüntü kayıtlarının izlenilmesinde; 1 Mayıs 2013 günü barışçıl olarak başlayan/ devam eden gösterilerin bir süre sonra polis müdahalesi ile karşılaştığı görülmekle birlikte dosyadaki bilgi ve belgelerden polis müdahalesinin gösterilerin başlamasından ne kadar süre sonra yapıldığı, göstericilerin dağılımları yönünde yeterli süre beklenilip beklenilmediği ve buna fiziki imkan sağlanıp sağlanmadığı, müdahaleden önce mi sonra mı göstericilerin direniş gösterdiği hususları anlaşılamamaktadır. Ancak tüm görüntü kayıtları ile İl Emniyet Müdürlüğü'nün değerlendirme raporları birlikte değerlendirildiğinde; göstericilerin dağılımları yönünde yapılan ikaz ve kademeli müdahalelerden sonra göstericilerin parçalanarak ara sokaklara dağıldığı, buralarda bazı grupların barışçıl olmayan, polise saldıran, etrafa ve kamu mallarına zarar veren eylemlerde buldukları, bunun üzerine bu grupların dağıtılması için biber gazı kullanıldığı görülmektedir. Burada da toplantı, gösteri yürüyüşüne barışçıl anlamda katıldığını söyleyen grupların ve bu grupları yönlendirenlerin, barışçıl gösteri yapmayan, kolluk güçlerine saldıran, vuran, yakıp yıkan gruplardan kopması ve uzaklaşması bu hakkın özüne saygılı olanlardan beklenecek bir davranıştır. Diğer bir anlatımla, barışçıl grubun o ortamdan uzaklaşması ve bu konudaki uyarıları dikkate alması beklenirdi.

81) AİHS'nin 11.maddesi barışçıl olmayan gösterileri korumaz. Ancak; barışçıl olmayan göstericilerin varlığına rağmen barışçıl şekilde toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanmak isteyen kişilerin bu haklarını etkin şekilde kullanmalarını sağlamak ve bunun için

gerekli tedbirleri almak devletin pozitif yükümlülüğüdür. İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'nün 1 Mayıs Görev Talimatı incelendiğinde Taksim Meydanı ve civarında yapılacak gösterilerde radikal grupların yer alacağı bilindiği görülmektedir. Özgürlük ve güvenlik arasındaki dengeyi sağlama görevi olan devletin 1 Mayıs 2013 günü aldığı tedbirlerin, uyguladığı müdahale esaslarının ve görevli polis memurlarının davranışlarının bu dengeyi sağlamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Herşeyden önce barışçıl olmayan grupların müdahale ve eylemlerinin diğer bireyler üzerinde bu hakkın kullanılması bakımından caydırıcı etkide bulunacağı göz önünde tutulmalı ve bu yönde etkin tedbirler alınmalıdır.

82) Somut olayda; D.A.'nin barışçıl olmayan gösterici olduğu, polise taş veya molotof attığı, kamu malına zarar verdiği, polise direndiği hususları mevcut bilgi ve belgelerle tespit edilememekle birlikte, barışçıl toplantı, gösteri yapmayan, kolluğa saldıran grupların içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Ancak buna rağmen, toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılan D.'nin bu hakkı kullanmasının sağlanması devletin yükümlülüğünde iken barışçıl olmayan göstericileri dağıtmak üzere bireyler arasında herhangi bir ayırım (barışçıl veya değil) yapılmaksızın gerçekleştirilen orantısız müdahale sonucu kötü muameleye maruz kalan D.A.'nin AIHS'nin 11.maddesi uyarınca toplanma özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmaktadır.

d) Çocuk hakları bağlamında değerlendirme

83) BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1., Çocuk Haklarının Kullanılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesinin 1. ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 3. Maddesi uyarınca 18 yaşını doldurmamış her kişi çocuk sayılır.

84) Çocukların gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle özel güvence ve koruma gereksinimleri bulunmaktadır. Anayasa'nın "sosyal devlet" ilkesi gereği doğal güçsüzlüğü nedeniyle çocuklar aile ve toplum içinde korunması gerekli gruplar içinde önceliğe sahiptir. Toplumun temel birimi olan çocukların barış, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmelerinin sağlanması için ulusal ve uluslararası metinlerde çocuk hakları tanımlanmış ve devletlere bu hakların kullandırılması yönünde yükümlülükler yüklenmiştir.

85) Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne göre çocuk hakları dört ana grupta toplanır. Bunlar; yaşama hakları, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma haklarıdır. Yaşama hakları, çocuğun yaşama ve uygun yaşam standartlarına sahip olma, tıbbi bakım, beslenme, barınma gibi temel gereksinimlerinin karşılanmasını öngören haklarını içerir. Gelişme Hakları, çocuğun yeteneklerinin en üst düzeyde gerçekleştirebilmesi için gerekli olan eğitim hakkı, oyun ve dinlenme hakkı, bilgi edinme hakkı, din, vicdan ve düşünce özgürlüğü, bilgi alma hakkı gibi haklardan oluşur, Korunma Hakları , çocuğun her türlü ihmal, istismar ve sömürüye karşı korunmasını sağlayan haklardır. Bunlar silahlı çatışmada, çalışma yaşamında; fiziksel, duygusal, cinsel istismar, madde bağımlılığı ve sığınmacı çocuklar için özel bakıma ilişkin konularda çocukların korunmasını sağlayan haklardır. Katılma hakları, çocuğun ailede ve toplumda etkinlik kazanmasını sağlamaya yönelik haklardır. Bu haklar, görüşlerini açıklama ve kendisini ilgilendiren konularda karara katılma, düşüncelerini ifade etme, vicdan ve din özgürlüğü, dernek kurma ve toplantı haklarıdır. Böylece insan haklarıyla bağlantılı bütün haklar çocuklara tanınmıştır. Ancak, genel anlamda bütün insanlara uygulanabilecek standartlar

çocuklar söz konusu olduğunda yükseltilmiştir. Bunun nedeni bağımlı ve gelişmekte bir insan varlığı olan çocuğun özel gereksinimlerinin dikkate alınmasını sağlamaktır.

86) ÇHS'nin genel ilkelerinin en önemlilerinden biri de çocuğun yüksek yararına öncelik tanınmasıdır. Bunun anlamı, yarar çatışmalarında çocuğun tarafının tutulması, onun yararına uygun eylem ve işlemin yapılması, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, kültürel, ahlaki, hukuki ve ekonomik bakımlardan sağlıklı, dengeli ve özgür biçimde geliştirilmesi korunup kollanmasıdır. Çocuğun yararlarına öncelik tanınması ile onun zayıflığı, saflığı ve güçsüzlüğünden doğan fiili dengesizliğin hukuki bakımdan ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. ÇHS taraf devletlerin, sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan çocuklara hiçbir ayırım gözetmeksizin tanıdığını ve taahhüt ettiğini, hiçbir çocuğun, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacağını bildirmektedir.

87) 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 4.maddesinde, çocuğun haklarının korunması amacıyla diğer ilkelerin yanında; çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması, çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi, insan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usul izlenmesi ilkeleri benimsenmiştir

88) Somut olayda; 01.05.2013 tarihinde 18 yaşından küçük olan D.A. ulusal ve uluslararası mevzuat gereğince çocuk statüsündedir. Yukarıda yapılan açıklamalarda; D.A.'nın 1 Mayıs 2013 günü katıldığı gösteride polisin attığı biber gazı kartuşuyla başından yaralandığı ve AİHS'in 3.maddesi kapsamında kötü muameleye maruz kaldığı, AİHS'in 11.maddesi uyarınca toplantı özgürlüğü hakkının ihlal edildiği ve İstanbul Valisi M.'nin basın açıklamaları nedeniyle AİHS'nin 6.maddesi uyarınca adil yargılanma hakkının (masumiyet karinesi) ihlal edildiği tespitleri yapılmıştı. Burada tekrardan kaçınmak adına olayların değerlendirmesi tekrar yapılmayacaktır. Söz konusu olaylar Çocuk hakları bağlamında ele alınacaktır. ÇHS'nin 37.maddesinde hiçbir çocuğun işkence ve kötü muameleye tabi tutulamayacağı belirtilmektedir. ÇHS'nin sözleşmeciler devletlere yüklediği bu yükümlülük, 1 Mayıs günü göstericilere müdahale eden polisin hukuka aykırı müdahaleleri neticesinde D.A.'nın yaralanması ile ihlal edilmiştir. Ayrıca, barışçıl olmayan göstericileri dağıtmak adına yapılan müdahalede topluluk içerisindeki çocukların gözetilmesi azami oranda beklenirdi. Ancak bu aşamada şunu belirtmekte fayda vardır: Olay günü gözaltına alınan yaşı küçük (12 kişi) ve büyüklerin (66 kişi) sayısı dikkate alındığında barışçıl gösteride bulunmadığı iddia edilen ve gözaltına alınan kişilerin çoğunluğunun yaşı büyük olduğu görülmektedir. Polisin, kalabalık bir gösteri sırasında topluluk içerisinde sayıları az olan çocukları ayırdedebilmesi elbette zor olacaktır. Müdahaleye maruz kalanın çocuk ya da büyük olması değil, önemli olan yapılan müdahalenin kuvvete orantılı olmasıdır. Bu gerçekleştiği takdirde topluluktaki kişilerin orantısız güce maruz kalması söz konusu olmayacaktır. Diğer taraftan ÇHS ve AİHS ile çocukların korunması için devlete yüklenen pozitif yükümlülükler gereği devlet, yaptığı müdahale sırasında topluluk içerisinde çocukların olabileceğini de öngörerek buna ilişkin tedbirleri alıp, müdahalelerini bunu gözeterek yapmalıdır. Zira fiziksel ve ruhsal olarak zayıf olan çocukların müdahaleden daha ağır şekilde etkilenecekleri de aşıkardır. ÇHS ile çocuklara toplanma hakkı tanınmıştır. Yukarıda açıklandığı üzere, polisin orantısız müdahalesi sonucu yaralanan D.A.'nın AİHS'nin 11. Maddesi ve ÇHS'nin 15.maddesi uyarınca toplanma özgürlüğünün ihlal edildiğini kabul etmek hukuka ve hakkaniyete aykırı olmayacaktır.

89) BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 16.maddesi uyarınca hiçbir çocuğun özel yaşantısına aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz, çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara

karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır. Bu bağlamda; İstanbul Valisi M.'nin D.A.'nin örgüt üyesi, marjinal grup üyesi olduğu yönündeki açıklamaları değerlendirildiğinde; hakkında böylesi bir açıklama yapılan kişinin hayatın olağan akışı içerisinde onurunun kırılacağı, toplum içerisindeki itibarının zedeleneceği, üzüleceği, belki toplum tarafından dışlanacağı kaçınılmazdır. Kaldı ki bu açıklamanın muhatabı olan kişinin çocuk olması halinde bu etkilerin daha yoğun yaşanacağı da muhakkaktır. Hal böyle olunca; söz konusu **basın açıklamasının AİHS'nin 6. Maddesi yanında ÇHS'nin 16.maddesi yönünden de hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.**

e) İstanbul Valisi'nin D.A. hakkında yapmış olduğu basın açıklamasının değerlendirilmesi

90) AİHS'nin 6.maddesi, Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 14.maddesi uyarınca, bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır. Ayrıca Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 17.maddesi uyarınca hiç kimsenin şeref ve itibarına yasal olmayan tecavüzlerde bulunulamaz. Bu sözleşmenin 19.maddesi herkesin düşünce açıklama özgürlüğünün, iletme özgürlüğünün olduğu, bu haklara getirilen sınırlandırmaların yasalarda öngörülmuş ve başkalarının haklarına ve şöhretine saygı bakımından zorunlu olması gerektiği belirtilmiştir. 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 21.maddesi uyarınca süreli yayınlarda 18 yaşından küçük olan suç faili veya mağdurlarının kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapılamaz.

91) İstanbul Valisi M..2 Mayıs 2013 günü yaptığı basın açıklamasında; "Emniyet mensupları ile güvenlik mensupları ile taşlı yapmış olduğu çatışmadan görüntüler vardır. Dolayısıyla anası ile birlikte teyzesine giden bir kız çocuğu değildir. D., 19 yaşında bir kızımız örgüt üyesi örgüt üyesi derken kastettiğim şudur; marjinal grup üyesidir. Kaydı vardır bizde..." şeklinde beyanda bulunmuştur.

92) Dosya kapsamında bulunan nüfus kayıt örneği ve sabıka kaydına göre olay tarihinde D.A. 18 yaşından küçük ve sabıkasızdır. 18 yaşından küçük olan D.A.'nin basın açıklamasında doğrudan isminin açıklandığı görülmekte ve örgüt üyesi olduğu belirtilmektedir. İstanbul Valisi'nin "D.'nin örgüt üyesi yani marjinal grup üyesi olduğu" söylemi sabıka kaydı bulunmayan D.A. hakkında görünür gerçeği ifade etmekten uzaktır. Zira yukarıda açıklanan uluslararası metinlerde de açıkça ifade edildiği üzere suçluluğu sabit sayılıncaya kadar herkes masum sayılır.

93) AİHS'nin 6.maddesi (adil yargılanma hakkı) bir kamu görevlisi tarafından suçluluğa ilişkin zamansız açıklama yapılmasına engel olmaktadır. AİHM kararlarında; suçluluğa ilişkin açıklamaların: a)Derdest bir suç soruşturması hakkında yapılan basın açıklamaları (AİHM, Allenet de Ribemont/Fransa, 10.02.1995, 15175/89, parag.39-41); b) ceza veya ceza mahiyetinde olmayan yargılamalar kapsamında verilen usule ilişkin kararlar (diğerleri arasında Dakaras/Litvanya, 42095/ 98, parag.42-45); veya c) yargılama sırasında özel bir güvenlik düzenlemesi (Samoila ve Cionca/Romanya, 4 Mart 2008, 33065/03, parag. 93-101, kefalet yargılaması sırasında cezaevi kıyafetleri içerisinde kamuoyuna gösterilmiştir.) şeklinde olabileceği belirtilmiştir.

94) Allenet de Ribemont/Fransa davasında AİHM, İçişleri Bakanı ve iki üst düzey polisin televizyonda yayımlanan basın açıklamasında, başvuranın cinayeti azmettiren kişilerden birisi olduğunu ifade etmelerini 6.madde kapsamında masumiyet karinesi ihlali kabul etmiştir.

95) D.A. hakkında 2911 sayılı yasaya muhalefet suçundan yürütülen soruşturmanın halen devam ettiği, suçluluğunun kanıtlanmadığı, D.'nin 18 yaşından küçük ve sabıkasız olduğu hususları dikkate alındığında; İstanbul Valisi M.'nin basın açıklamasının kişinin şeref ve itibarını zedeler nitelikte olduğu değerlendirilmiş ve yukarıda açıklanan ulusal ve uluslararası mevzuat uyarınca **hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.**

II) Hakkaniyete Uygunluk Denetimi Yönünden

96) Toplumun mihenk taşı olan adalet toplumsal huzuru sağlar, adalet güvendir. Bunun içindir ki adalet mülkün temelidir. Hakkaniyet ise, somut özellikler ve spesifik özellikler göz önünde tutularak adaletin uygulandığı eşitlik durumudur. Toplumda hukuk kurallarının, düzenli bir biçimde uygulanması ve sosyal bakımdan tatmin edici bir etkinliğe sahip olması adaletin sağlanmasında önemlidir. Bu etkinlik aynı zamanda, adaletsizliğin bir biçimi olan keyfiliğin reddedilmesi anlamına gelmektedir. Kamu gücü ile donatılmış devletin en temel görevlerinden birisi olan toplumsal barış ve huzurun sağlanması kamu düzeni ile bireylerin özgürlükleri arasındaki dengeye bağlıdır. Bu denge kurulamadığı takdirde toplumda kargaşa söz konusu olur.

97) Son dönemlerde tüm dünyada insan hakları alanında yaşanan olumlu gelişmelerin iç hukuk mevzuatımızı da etkilediği, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler paralelinde anayasada ve ulusal mevzuatta yasal düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Bu Türkiye için olumlu bir gelişmedir. AİHM, bu değişikliklerden önce Türkiye aleyhine verdiği birçok ihlal kararında ulusal mevzuata atıf yapmasına rağmen, son zamanlarda verdiği kararlarda mevzuattan öte uygulamayı eleştirmiş ve uygulama nedeniyle ihlal kararları vermiştir. İzci/Türkiye Davasında AİHM; Türkiye hakkındaki 40'tan fazla kararda, kolluk görevlilerinin gösterilerdeki sert müdahalelerinin veya barışçıl nitelikte gösterilere katıldıkları gerekçesiyle başvurular hakkında başlatılan cezai işlemlerin, Sözleşme'nin 3 ve/veya 11. maddesinin/maddelerinin ihlaline sebep olduğu sonucuna vardığını gözlemlemektedir (AİHM, A. G.-Türkiye, 10Nisan 2012, 9829/07; Disk ve Kesik-Türkiye, 27 Kasım 2012, 38676/08). Söz konusu kararların verildiği davaların ortak özelliği, yetkililerin barışçıl toplantılara belirli derecede hoşgörü göstermemiş olmaları ve bazı hallerde de göz yaşartıcı gaz da dahil olmak üzere, kolluk görevlileri tarafından sert fiziksel güç kullanılmış olmasıdır. Ayrıca Mahkeme, söz konusu kararların 20'den fazlasında, gösteriler esnasında kolluk görevlilerinin kötü muamelede buldukları iddialarına ilişkin olarak, Türkiye'deki soruşturma makamları tarafından etkin bir soruşturma yürütülmediğini belirtmiştir (Taşarsu / Türkiye, 18 Aralık 2012, 14958/07). Mahkeme, toplantı özgürlüğü ve/veya gösteriler sırasında kolluk görevlileri tarafından güç kullanımına ilişkin olarak, Türkiye hakkında 130 başvurunun Mahkeme önünde derdest olduğunu gözlemlemektedir. AİHM'in Türkiye hakkında yapmış olduğu bu tespitler sorunun temelini mevzuat eksikliğinden öte idari pratikte olduğunu ortaya koymaktadır.

Nitekim, 17. ve 29. paragraflar arasında değindiğimiz gerek uluslararası mevzuat gerekse de Anayasa ve şikayet konusuna ilişkin anılan yasa, yönetmelik, talimat ve yönerge maddeleri birlikte ele alınıp değerlendirildiğinde, 1 Mayıs 2013 tarihinde yaşanan hak ihlallerinin idari pratikten kaynaklandığı düşünülmektedir.

98) Hukuk, hakkaniyeti gerçekleştirme amacına hizmet eder. Bu nedenle hukuka uygun olmayan uygulamaların hakkaniyete uygun olduğu zaten söylenemez. Yukarıda "hukuka uygunluk denetimi" başlığı altında hukuka aykırı olduğu tespitleri yapılan idarenin eylem, tutum ve davranışlarının hakkaniyete aykırı olduğu da aşikardır. Bu nedenle tekrardan kaçınmak adına yukarıda yapılan tespitlere burada yer verilmeyecektir. Ancak burada üzerinde

durulması gereken husus AİHM'in Türkiye hakkındaki tespitlerinde de belirttiği üzere kolluğun keyfi, hoşgörüsüz davranışları ile göz yaşartıcı gaz da dahil olmak üzere kolluk görevlileri tarafından gerçekleştirilen sert fiziksel müdahalelerdir .

99) Biber gazı, Avrupa Konseyi üye ülkelerinin belirli bir kısmında göstericilerin durdurulması, hatta taşkınlık halinde dağıtılması için kullanılmaktadır. Bu gaz 13 Ocak 1993 tarihli "Birleşmiş Milletler Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretimi, Stoklanması ve Kullanımının Yasaklanması ve İmhası (KSS) Sözleşmesi" nin ekinde belirtilen toksik gazlar arasında bulunmamaktadır. Ayrıca, Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretimi, Stoklanması ve Kullanımının Yasaklanması ve İmhası Sözleşmesi'nde, iç ayaklanmaların bastırılması da dahil asayişin sağlanması için biber gazı kullanılmasına izin verilmiştir. AİHM de biber gazı kullanımını tek başına ihlal nedeni saymamaktadır.

100) Somut şikayete konu olaylarda; polis göstericilere biber gazı ile müdahalede bulunmuş, ancak biber gazının kullanım talimatlarına uygun kullanılmaması nedeniyle D.A. başından yaralanmıştır. Ayrıca görüntü çözüm raporunda da belirtildiği üzere; polis biber gazını kişilerin üzerine isabet edecek şekilde 15 derecelik açı ile kullanmıştır. Gerek D.' nin yaralanması gerekse biber gazının doğrudan kişilerin üzerine sıkılması, bireylerin vücut bütünlüğünü bozan yasal olmayan bir müdahale şeklidir. Diğer taraftan 1 Mayıs Emek ve Dayanışma gününde barışçıl toplanma özgürlüğünü kullanmak isteyen kişilerin ve çocukların ayırdeilmeksizin biber gazına maruz kaldığı izlenen görüntü kayıtlarından anlaşılmaktadır. İstanbul Valisi M.' nin 1 Mayıs 2013 günü yaptığı basın açıklamasında da beyan ettiği gibi başta ulaşım, transfer, güvenlik konularıyla ilgili alınan tedbirler nedeniyle bahar gününü, bayram gününü evlerinde geçirmek zorunda kalan veyahut arzu ettikleri gibi geçiremeyen İstanbullular olmuştur. Söz konusu basın açıklamasında İstanbul Valisi H.V.M., İstanbullulardan özür de dilemiştir. 1 Mayıs günü İstanbul'da yaşayan çoğu insan müdahalenin caydırıcı etkisiyle evlerinden dışarı çıkamamış, gitmek istediği yerlere ulaşımını sağlayamamıştır. Sonuç olarak; Taksim'de kutlanmak istenen 1 Mayıs gösterileri AİHM kararlarına uygun ancak iç hukukumuzda göre yasadışı olmakla birlikte, gerek kolluğun hoşgörü sınırları dışında, insanların vücut ve ruh bütünlüğüne zarar verici orantısız müdahaleleri gerekse de bireylerin haklarını kısıtlayıcı yönde alınan emniyet tedbirleri, kişilerin vicdanlarında acı ve üzüntü yaratmış, idare yasalardan aldığı yetkiyi bireylerin mağduriyetine neden olmayacak şekilde kullanmayarak hakkaniyete uygun beklentiyi karşılayamamıştır.

101) Bu noktada idareye düşen sorumluluk, insan haklarına dayalı adalet anlayışı içerisinde sahip olduğu yetkileri kötüye kullanmadan hareket etmek, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, BM İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi, Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya cezaya Karşı Sözleşme) temelinde bireylerin hak ve özgürlüklerine saygılı, hesap verebilir, ölçülü, şeffaf, etkin şekilde kamu düzeni ve güvenliğini sağlayan ve bireyin haklarını koruyan müdahale yöntemlerini tespit etmek ve bu iyi yönetim ilkelerini kolluk görevlilerine eğitim ve denetim mekanizmaları ile benimseterek idari pratikte uygulanabilir olmasını sağlamaktır.

VII-HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN YASAL MEVZUAT

I-Dava Açma Süresinin Yeniden Başlaması

102) 14/6/2012 tarihli ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 21 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, bu tavsiye kararı üzerine otuz gün içinde herhangi bir işlem

tesis edilmez veya eylemde bulunulmaz ise durmuş olan dava açma süresinin kaldığı yerden işlemeye başlayacaktır.

Yukarıda hukuka ve hakkaniyete aykırılıkları tespit edilen idarenin eylem, tutum ve davranışlarının mağduru olan yaşı küçük D.A. ve yasal temsilcilerinin Kurumumuz nezdinde bir şikayetleri bulunmadığı gözetilerek şikayetçilerin, idarenin söz konusu eylem, tutum ve davranışlarına karşı aktif dava ehliyetlerinin Kurumumuza yapılan başvurular yoluyla dava açma süresini durdurduğu söylenemez.

II-İlgili İdarenin işlemine karşı yargı yolu

103) 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 20 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, şikayetçilerin suçtan doğrudan zarar gören mağdur/müşteki olmadıkları gözetilerek ilgili idarenin eylem, tutum ve davranışlarında suç konusu olabilecek fiiller yönünden şikayete tabi suç olmamaları halinde 5237 sayılı TCK'nın 66.maddesi uyarınca iddia olunan suçun dava zaman aşımı süresi içerisinde, 5271 sayılı CMK'nın 157-161 maddeleri uyarınca suçun işlendiği yer C. Başsavcılığı re'sen veya suç duyurusu üzerine soruşturmaya yetkilidir.

KARAR:

- 1.** Türk Hukukunda, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmaların öncelikle ve doğrudan uygulanmasını öngören Anayasanın 90. Maddesi uyarınca AİHS'nin iç hukukta kanun hükmünde olduğu;
- 2.** AİHM kararlarının sadece kararın kendisine karşı verilmiş olan devletler bakımından sonuçlar doğurmayıp, AİHM'nin ihlal kararına konu olan benzer sorunun var olduğu devletler açısından da söz konusu sorunu yasama ya da içtihat yolu ile ortadan kaldırma yükümlülüğü olduğu dikkate alındığında;
 - i.** Ombudsmanlık Kurumlarının, genel olarak kamunun ve bu bağlamda bireyin de haklarını koruma adına Yüksek mahkemeler AİHM uygulamalarını takip etme,
 - ii.** Türkiye aleyhine verilen ihlal kararlarının, mahiyetine göre kamu kurum ve kuruluşlarınca AİHS'ye aykırılık taşıyan hususların tekrarını önlemeye yardımcı olma,
 - iii.** Bu doğrultuda, ihlallerin tekrarının önlenmesi için mevzuatın değiştirilmesini, iyileştirilmesini ve AİHS ile uyumlu hale getirilmesini isteme ,
- 3.** Ayrıca, BM Genel Kurulu'nun 20 Aralık 1993 tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilen, 30 Eylül 1997'de Avrupa Konseyi tarafından üye devletlere tavsiye edilen, İnsan haklarının korunmasından sorumlu ulusal kamu kuruluşlarının statü ve fonksiyonlarını düzenleyen Paris İlkeleri uyarınca;

- i. Ombudsmanlık Kurumlarının insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin konularda görüş bildirme,
- ii. Yürürlükteki mevzuatın ve uygulamaların insan haklarına ilişkin uluslararası belgeler ve mekanizmalarla uyumlu hale getirilmesi ve hayata geçirilmesi için idari önlemlerin alınmasını veya değiştirilmesini tavsiye etme,

görevi olduğu göz önünde tutularak ve insan haklarıyla ilgili olduğundan açıklanan gerekçelerle **ŞİKAYETİN KABULÜNE,**

- 1) İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 5., Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3., Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 37., Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7. , İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin 2., Anayasanın 5., 12., 13., 14., 15., 26., 34., 41., 54/2. maddelerine ve Çocuk Koruma Kanunu'nun 4. maddesine aykırı olarak gerçekleştirilen orantısız kolluk müdahalesinde atılan biber gazı kartuşunun isabet etmesi sonucu **yaşı küçük D.A.'nın yaralanmasında hatalı davranıldığının kabul edilmesi,**
- 2) **Kolluk görevlilerinin** Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler temelinde bireylerin hak ve özgürlüklerine saygılı, hoşgörülü olarak yetiştirilmeleri için **insan hakları alanındaki uluslararası mevzuat ve uygulamalar hakkında uzun süreli ve meslek hayatları boyunca sürekli eğitime tabi tutulmaları yönündeki çalışmaların daha da geliştirilmesi,**
- 3) Toplumsal olaylar esnasında kolluk görevlilerinin, bireylerin uluslararası sözleşmelerde garanti altına alınan hak ve özgürlüklerine hanel getirmeksizin ancak zaruri olduğunda kademeli ve orantılı olarak güç kullanmalarını teminen, **kontrol, gözetim ve denetimlerinin etkin bir şekilde yapılması, hatalı davranan kolluk görevlilerinin tespit edilmesi ve hesap verebilirliklerini sağlayacak bir izleme mekanizmasının oluşturulması ile ilgili yürütülen yasa çalışmalarının ivedilikle tamamlanması,**
- 4) Toplumsal olaylar esnasında güç kullanımının gerekli, makul ve orantılı olup olmadığının öngörülebilir, açık ve şeffaf bir şekilde tespit edilerek, **hatalı davranan kolluk görevlileri hakkında süratli, etkin bir inceleme ve soruşturma için süreci uzatan veya tıkayan işlemlerin kısaltılması veya kaldırılması yönünde gerekli tedbirlerin alınması,**
- 5) **İstanbul Valisi M.' nin 2 Mayıs 2013 günü D.A. hakkında yaptığı basın açıklamasında AİHS'nin 6., Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 14., Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 16., Anayasanın 38/4., Basın Kanunu'nun 21.maddesi ile düzenlenen masumiyet karinesi, kimliğin açıklanmaması ve hiçbir çocuğun onur ve itibarına haksız olarak saldırıda bulunulamayacağı ilkelerine aykırı hareket ederek hatalı davrandığını kabul etmesi,**

Hususlarında **İÇİŞLERİ BAKANLIĞINA VE İSTANBUL VALİLİĞİNE TAVSİYEDE BULUNULMASINA;**

- 6) Şikayetçiler İstanbul Valisi M.' nin kamuoyu önünde D.A. ve ailesinden özür dilemesi yönünde tavsiyede bulunulmasını talep etmişlerse de; "özür dileme" nin olayın tarafları olan kişiler arasında manevi tatmin sağlamaya yönelik olduğu, ancak D.A. ve yasal

temsilcilerinin Kurumumuz nezdinde bir Şikayet ve taleplerinin bulunmadığı, aynı zamanda İstanbul Valisi M.' nin 1 Mayıs 2013 günü yaptığı basın açıklamasında yaşanan olaylar nedeniyle tüm İstanbul halkından özür dilediğı, D.A. ve vekilinin uzlaşma istemedikleri hususları dikkate alınarak "özür dilenmesi" yönündeki talep yerinde görülmediğinden;

BU YÖNDE KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA;

6328 sayılı Kamu Denetçiliğı Kurumu Kanununun 20 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, bu karar üzerine tesis edilecek işlem ya da tavsiye edilen çözümün uygulanabilir nitelikte görülmediğı takdirde gerekçesinin otuz (30) gün içinde Kurumumuza bildirilmesinin zorunlu olduğuna;

Bu kararın Őikayetçilere, İçişleri Bakanlığı'na, İstanbul Valiliğı'ne ve ilgisi ve irtibatı sebebiyle D.A.'nın Avukatına tebliğıne Kamu Başdenetçisi'nce karar verildi.

M. Nihat ÖMEROĞLU
Kamu Başdenetçisi